

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ.

VIII. ÉVFOLYAM,

1893. december hó.

X. FÜZET.

TANÍTÓKÉPZÉS.

M e g h i v ó.

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete hazánk koszorús költőjének, a nemzet tanítójának, Jókai Mórnak tiszteletére s ötven éves írói működésének megünneplésére f. é. december 17-én d. e. 10 órakor a budai Pedagógium helyiségében rendkívüli közgyűlést hív egybe.

Az ünnepi közgyűlés tárgyai lesznek:

1. A tanítóképző-intézeti ifjúság éneke.
2. Elnöki megnyitó.
3. Ünnepi beszéd Jókai Mórról Király Páltól.
4. Jókai Mór tiszteletbeli taggá választása.
5. Az ifjúság éneke.

A közgyűlést rendes választmányi ülés követi.

Budapest, 1893. december 1-én.

Péterfy Sándor
elnök.

Nagy László
titkár.

Javaslatok a képzőintézeti internatusok szervezéséről.

Egyesületünk választmányának felhívására eddig az aradi, csurgói, félegyházi, iglói, székelykeresztúri, znióvár-aljai állami tanítóképző, a győri állami tanítónőképző s a soproni ág. ev. tanítóképző-intézetek tanári testületei küldték be a választmányhoz javaslataikat a képzőintézeti internatusok szervezése és vezetése ügyében.¹⁾ Ezen tisztelt tanári testületeknek e helyen is kifejezzük köszönetünket az ügy érdekében kifejtett buzgóságukért; egyúttal tisztelettel kérjük a többi állami és felekezeti tanító- és tanítónőképző intézetek tanári testületeit, hogy az ügynek részleteire is kiterjedő javaslataik beküldésével is bizonyítsák be, hogy komolyan törődnek és foglalkoznak

¹⁾ Lapunk zárta előtt vették a hódmezővásárhelyi áll. kisdudóvőképző tanári testületének javaslatát, a melyet a jövő számban fogunk közölni.

Szerk.

ez ügygel, a melynek helyes irányban való tovább fejlesztése vitalis kérdése tanítóképzésünknek, s a tanítóképzéshez fűzött közművelődési és nemzeti érdekeknek.

Az intézetek tanári testületeinek munkálatait betűrendben egész terjedelmökben közöljük, úgy, a mint alább következnek.

Az aradi állami tanítóképző-intézet tanártestületének véleménye.

I. A tanítóképzés alaposabbá tételét czélozván az internatusok, kérdés: vajjon általános pedagógiai és sajátos hazai viszonyaink szempontjából valóban ilyen üdvös-e ezen intézmény?

A tanítónak megoldandó feladatai — legalább elméletben — rendkívül sokoldalúak: az iskola falain belül a művészies oktatás, mely a módszernek s a kezelendő tárgynak teljes ismeretét követeli tőle; másfelől pedig, hogy az iskolán kívül az erkölcsiség, vallásosság és az általános jólét előmozdítása által hatékony tényezője legyen zilált társadalmunknak.

E tágas körnek mely eszméi azok, melyek beoltása, meggyökeresztetése a tanítóképzés idején okvetlenül elvégzendő, s az önképzés idejére, az érettebb kor munkásságára nem halasztható? Bizonyynal azok az eszmék, azok az erők, melyek a tanítót az iskola falain belől képesítik munkája alapos elvégzésére. A társadalomra való hatásképességnek csirái ebben már befoglaltatnak; azok a szorosán vett tanítói erények talajából önként sarjadzanak, ha tapasztalat s kellő véralkat hozzá segítenek.

Mint minden intézmény első kezdete, az internatusoké is a szűkségből fakadt. S valóban ez a szűkség nálunk, hol a kezdet elején állunk, még egész primitív állapotában szemlélhető.

A tanítóképzőbe felvett növendékeink ma, ha tehetségesebbek is mint 20 évvel ezelőtt, de csak oly szegény sorsúak, mint akkor voltak. A családi nevelés hiányában a fizikai és morális felügyelet nélkül, választott pályájukon csak méltatlanok, hivatalosak, de nem választottak lesznek; holott a tanítónevelés feladata a népoktatásnak testileg, szellemileg és erkölcsileg szilárd munkásokat adni. Ha a szegény tanulót hozzá hasonló szegény családra bizzuk, testi- és erkölcsi tekintetben eshetik benne hiba, s a pályájához szükséges értelmi munkássága szenved; ha internatusban szakavatott, energikus de emberszerető vezetés fonálán tanul meg lépdelni: korlátolt úton jár ugyan, de azokon szilárdan tud megállni. Tegyük mérlegbe e kettőt, melyik lesz súlyosabb? Künn szabad a társas érintkezés, benn ez a minimumra száll és ellenőrzés alá kerül. Ez az internatus negatívuma! Ezt nevezik a jellemfejlődés megbéntítésának. De lehet-e a jellemfejlődés megbéntítéséről szó ott, a hol, mint a képző növendékeinél, a házi nevelés hiányzik; nem az útbaigazító, a lépten-nyomon üdvös tanácsadó segélyét alkalmazzuk-e inkább az idegen városba jött járatlan ifjú mellé, mint sem a valószínűleg elkorcsosodásra vezető szabad életre hagyjuk? A fejletlenség és kiskorúság függetlensége annak kárhozata. Ime a

negatív megóvásnak is meg van a maga haszna. Hogy e mellett pozitív eredményül az együttélésből származott közszellem talaján a munkaösztön, kötelességérzet az egy célra törekvő ifjakban okvetlen felébred és megszilárdul, az több mint bizonyos.

Ilyen komoly megfontolásra, a célok ily tiszta felismerésére, a munkásságnak és kötelességérzetnek egy egész életre szóló meggyökeretetésére, a kinnlakással járó kárhozatos beavatkozás mellett alig számíthatni.

Meggyőződésünk tehát, hogy a tanítótól követelt sok és nagy feladatok megoldására mindaddig hiába várunk a gyakorlatban, a míg a «magasabb» hivatásról csak elméleti fejtegetéseket hall a tanítónövendék. A tanítói rendnek társadalmi hatásképpessége mindaddig alul marad az óhajtott nivón, míg a tisztán tanítói erények őt mint nevelőt és tanítót tiszteltebbé, becsültebbé nem teszik.

II. Hogy mennyire követelik hazai viszonyaink a népnevelők egyöntetű, összhangzatos kiképzését, alig kell bizonyítani. Nem csupán a vegyesnyelvű, de tisztán magyar vidékeken is égető szükség, hogy a tanítónövendék elvonassék egy időre a nyersebb, vaskosabb életviszonyok lenyügöző, érzéktompító hatása alól, hogy szívébe háborítlan fogadhassa és ápolgassa hivatása ideális céljait. Ha van hely, a hol a nemzetiségek mesterséges felingerlését szelid, tiszta értelmi és erkölcsi fegyverekkel ellensúlyozhatjuk, az a tanítónövendékek internátusa. A közös érdekek egész csoportja: a szabályok, az életrend, a végzendő feladatok közössége, nemcsak a munkához való kedvet éleszti, hanem a köz érdekében fennálló törvények iránti engedelmséget is beleoltja a növendékbe. A közszellem hatalmasan fejlődik, izmosodik itt, s megragadja az egyest gondolkodásában, tetteiben, érzelmeiben és akaratában, és a többiekkel tartós kapcsolattal fűzi össze. A hazai nemzetiségek mesterkéltséget, mert benső ok nélküli háborgása a szellemi együttelésnek e tanyáiról kaphatna, homeopáthikus adagokban bár, de hatás tekintetében legbiztosabb csillapító orvosságot.

Véleményünk tehát határozottan az internátusok mellett van. De mert oly sok jót várunk tőle, elengedhetetlen követelés gyanánt kell hangoztatnunk a kifogástalan vezetést. Nemcsak pedagógiailag szakavatott, érett, tapintatos fő, hanem jó indulatú, emberszerető szív, életkedvvel, az ifjú lélekre atyai szigorral hatni tudó lélek igazgassa az internátusokat. Mert csak így remélhető, hogy a magyar tanítóképzésre ezen intézmény áldásos leend.

Kelt Aradon, 1893. november hó 3-dikán.

Szabó Fózsef,
igazgató.

A csurgói állami tanítóképző javaslatai.

— Az 1893. október hó 20-án tartott tanári értekezlet jegyzőkönyvi kivonata. —

a) Tekintettel arra, hogy a mely célra törekedik az internatus, azt a kellő műveltséggel bíró családoknál levő externatusban mind elérhetjük, a nélkül, hogy a növendék és

felügyelő személyzet az internatus hátrányait érezné, tekintettel arra, hogy az internatusban való ellátás (az épület és berendezés árának kamatját, valamint a fentartás költségeit is beleszámítva) semmivel sem jutányosabb az externatusénál; jóságra nézve pedig ez éppen olyan lehet mint amaz, kimondja a tanári testület: az intézeti növendékeknek internatusban való nevelése nem okvetetlenül szükséges.

b) Tekintettel arra, hogy ma az externatus legnagyobb hibája az, hogy a házigazdák a növendéktartást kenyérkereseti forrásnak tekintik, első sorban anyagi érdekeiket tartván szem előtt, a tanári testületet a felügyelésben nem mindig támogatják; azon kell tehát lenni, hogy a helység műveltebb elemeit megnyerjük annak az eszmének, hogy a szegény sorsú tanító-növendékek nevelésében, illő ellátásdíjért (havi 20—25 frt) segítségére legyenek a tanítóképzésnek. Egy családhoz s egy házba minél kevesebb (lehetőleg 3—4) növendék adassék szállásra és ellátásra.

c) Hol a műveltebb elem a tanítóképzés eszméjének meg nem nyerhető, azonkívül a nagy városokban, hol az ellenőrzés majdnem lehetetlen: állíttassék fel az internatus. A felállítás és berendezésnél nem a kaszárnya, hanem a pavillon-rendszer alkalmaztassék. Már csupán a belakás céljaira is több, ezenkívül pedig a tantermek és a köztartás részére is mindenesetre külön-külön épület emeltessék. A beteg-szobák gondosan elkülönítendők.

Az egyes épületekben a növendékekre belakó tanárok ügyeljenek fel.

A növendékek kisebb csoportokban külön szobákban helyeztessenek el. E szobák szolgáljanak a növendékeknek háló- és dolgozó-szobaként. Egy szobában 3—4 növendéknél több ne legyen.

Az étkezésre a belakó tanárok felváltva ügyeljenek fel.

d) Akár internatussal, akár externatussal bírjon a tanítóképző, mindenikben szükséges a téli tornaterem és a játszótér. A játszótéren a téli hónapokban mesterséges úton korcsolyázó hely készítenőd.

e) Tisztességes egyének vagy társaságok által rendezett mulatságba a jó magaviseletű s szorgalmas növendék elbocsájtható.

f) Olyan ünnepeket, amelyekre hosszasabban kell készülni, az intézet minél kevesebbet rendezzen. Az iskolai ünnepeknél a növendékeket csak annyiban kell igénybe venni, a mennyiben közreműködésük s erre való készülülésük iskolai teendőik elmulasztását nem vonja maga után.

Mátray Gyula
igazgató.

Pethes János
jegyző.

A győri állami tanítónőképző javaslata.

1. *Internatus-e vagy externatus?* Hogy a tanító az iskolában és társadalomban nagy fontosságú feladatához elegendő testi erővel (egészséggel), a megkívántató szellemi képességgel, a nélkü-

lőzhetetlen lelkesedéssel és kitartással foghasson, úgy kell a növendéket edzeni, nevelni és szoktatni, hogy fizikai, szellemi és erkölcsi nevelése között a kellő összhang meg ne zavartassék.

Mivel pedig ily sokoldalú képzésre a többnyire szegényebb sorsú tanítónőjelöltek szülői háza is csak kivételesen, a lakást vagy ételmezést adóké pedig nagyon ritka esetben alkalmas, de meg különben is a nevelésre és szoktatásra a szoros tanításra szánt idő nem elégséges: a tanítónő-képzők növendékei csak internatusban, ahol egész napon át érvényesítheti a felügyelő személyzet oktató, nevelő és szoktató hatását, nevelhetők oly tanítónőkké, akik a sokoldalú várakozásnak lehetőleg mindenben megfelehetnek.

Kivételet csak oly növendékek képezhetnek, akiknek szülői, vagy ritka esetben a szállást adó háza, biztosítékot nyújtanak arra nézve, hogy a fent vázolt czélok elérhetőek lesznek.

A helyesen vezetett internatusban az igazgató és felügyelő tanítónők műveltségüknél s pedagógiai képzettségüknél fogva a művelt és jó szülői nevelést eredményesebben pótolhatják, mint a szállást és ellátást adók, akik, mivel többnyire szegényebb elemek vállalkoznak erre, sem az egészség követelményeinek megfelelő lakással, sem a kellő műveltséggel nem igen bírnak arra, hogy a növendékek kellő képzésében az intézetnek segédkezet nyújthatnának.

Az internatusban a növendékek megbízhatóbb felügyelet alatt vannak, mint a magánházakban, mert nincs alkalmuk arra, hogy a felügyelet alól különféle ürügyek alatt oly könnyen kivonhassák magukat, mint ezt az intézetet kívül tehetik.

Internatusban a közös életmód mellett hamarabb és jobban szembe ötlük a növendéknek egyik vagy másik emberi gyarlóságra, hibára pl. megférhetetlenségre, szeretetlenségre, érzékenykedésre, akaratoskodásra, indulatoskodásra stb. való hajlandósága, melyet a hivatásos nevelő okkal-móddal idejekorán elfojthat, vagy legalább mérsékelhet a növendékben s ezáltal talán jövőbeni megelégedettségének veti meg alapját.

Ha az összes növendékek a hely szűke miatt internatusban elhelyezhetőek nem volnának, ez esetben azok az igazgatóság előtt ismeretes oly megbízható családokhoz helyezendőek kisebb csoportokban, a hol összhangzatos nevelésüket biztosítva látja.

Azon nézetet, hogy csak a fiatalabbak, tehát az I. és II. évesek helyezendőek el internatusban, a felső két osztály növendékei pedig künn lakjanak, nem tartjuk elfogadhatónak.

2. *Az internatus berendezése.* Az épület és berendezés az egészség és nevelés követelményeinek teljesen megfelelő legyen, a nevelés pedig családias jellegű.

Ha a növendékek egész napon át szűk iskolai padok közé sorítva ülnek s éjjelre a kaszárnyaszerűleg berendezett ágysorokat látják csak: ez testi fejlődésükre éppen úgy, mint kedélyükre csak zsidbasztólag fog hatni. Ez okból mindenütt nappali szobák rendezendőek be, a hol iskolai foglalkozásuk után családias jellegű társalgással, kézi munkával stb. tölthetik idejüket.

A nappali, valamint a háló- és mosdószobák a növendékek számának megfelelő számban legyenek, mert ez által lehetővé válik, hogy a növendékek kisebb csoportokban lehetnek felügyelet alatt. Egy-egy ily kisebb csoport egy-egy tanítónő felügyelete alatt családi jellegét jobban megtarthatná, mintha 50—60 van egy terembe szorítva.

A családi nevelés természetéből következik, hogy az intézetben a pajkos futkározás, a lármás feleseléssel egybekötött társalgás, szóval a művelt családokban meg nem engedett helytelenségek itt sem engedhetők meg, de a folytonos «rendőri felügyelet» sem helyeselhető; egyik vagy másik növendéknek pedig, a ki még a kellő tapintattal, nevelői hivatottsággal és higgadtsággal fiatalágánál fogva nem bírhat, «rendőri» megbízatást éppen soha sem adnánk.

Ott, a hol a növendéket a legcsekélyebb, még a véletlenségből okozott zaj vagy zörej, az egyszer-máskor kiejtett hangosabb szó vagy élenkebb mozdulat miatt az Argusként őrködő felügyelő megrovása vagy szigorú tekintete éri; a hol a növendéknek minden akaratát, összes cselekvési vágyát, de még gondolatát is a rendőrkém vizsga szemével őrködő felügyelő akaratának és rendeletének kell alávetni; a hol nem csak a társalgó teremben, de az intézet bármely helyén is csak suttogva lehet beszélni és lábujjhegyen szabad járni: ott a növendékek a felügyelő tanítónőben nem a szerető szív melegétől áthatott őrködő gondos anyát, hanem csak kiméletet nem ismerő és folyton csak zaklató rendőrkémet látnak, a kihez nem szeretetteljes bizalommal, hanem csak hatványozott furfanggal közelednek; a ki előtt esetleges bajaikat, apróbb tévedéseiket nem csak feltárni nem merik és tőle orvoslást várni nem fognak, hanem az előtt hibáikat, gyengeségeiket lehetőleg gondosan rejtegetni, előnyeiket pedig fitogtatni fogják és ez által ravasz-ságra és képmutatásra szoknak.

Az ily nevelés mellett lehet dresszírozott, szófogadó elemeket nevelni, a kik a reájuk szabott kötelességeket látszólag híven elvégzik, de gyöngéd kedélyt, hivatásuk iránt igazán lelkesülni tudó tanítónőket ilyen táborban aligha találunk! A szeretet képes csak szeretetet, a bizalom bizalmat ébreszteni. Az internatusban e kettőnek hiányozni nem szabad!

3. A növendéket hivatásszeretetre kell nevelni, de nem az által, hogy a tanítói állás előnyeit fényes világításban állítjuk eléjük. Sajnos, hogy a tanítói állásnak — más hasonló előképzettséget s akkora munkát igénylő állásokkal összehasonlítva — jóval több az árnyékos min a fényes oldala. Hiába hitetjük el a könnyen lobbano fiatalággal azokat a látszólagos előnyöket s hallgatjuk el a hátrányokat, mert az életben látja majd csalódását s annál keservesebb lesz az ébredés!

Ne nagyítsuk az előnyt, s ne kisebbsítsük a hátrányokat! Hadd lássa a valót! Hanem apostoli buzgalommal lelkesítsük, őt nagy fontosságú missziójának betöltésére; gyűjtsuk fel fogékony lelkében az idealismus ragyogó fátylóját, melynek tüztől szívében melegség, lelkében világosság tamad, hogy szegénységében is törekedni fog hazája, nemzetének érdekében küzdeni, fáradni úgy, mint az első apostolunk a nemzeti nyelv és művészet uttörője a nemzeti szellem érdekében küz-

döttek. Az első írók és művészek (színészek) tudták előre a szegénységet, lenézetést, mely rájuk várt és talán kevesebb lelkesedéssel és eredménynyel végezték nemzeti misszójukat, mint a mostaniak fényes fizetésük mellett?! Ébreszszük fel az idealismust, mert ez ad majd a tanítónak elég lelki erőt, hogy leküzdhesse az eléje tóduló akadályokat, ez óvja meg a csüggedéstől és ez ad szavainak gyűjtő hatást, ha sorsa őt idegen nemzetiségek közé vezérli.

4. A hazafias érzelem fejlesztésére, a nemzeti nyelv terjesztésének módjára minden intézetben egyenlő gondot kell fordítani, mert előre nem tudhatni, hogy mely növendék mely vidékre jut majd.

5. Végül testi egészségük érdekében elmaradhatatlannak tartjuk, hogy minden intézetnél legyen kert, melynek nagyobb téerein kedvükre szaladgálhassanak, télen pedig korcsolyapálya, a hol e test-edző és lelket üdítő mulatságban részesülhessenek.

*A győri áll. tanítónőképző-intézet
tanári testülete.*

A félegyházi tanári testület véleménye.

A kúnfélegyházi állami tanítóképző-intézet tanári [kara a f. é. okt. hó 12-én tartott rendes ülésén kimondotta, hogy egybehangzólag az internátusi intézmény mellett foglalt állást; a berendezést, a részleteket illetőleg pedig nagyjában hozzájárul Margitay javaslatához.

Kún-Félegyháza, 1893. nov. 5.

Faluvégi Albert
elnök.

Strauch Gyula
jegyző.

Az iglói áll. tanítóképző-intézet tanári karának javaslata.

A Margitai József-téle javaslat 3., 4. és 5. pontjai változatlanul, többi pontjai pedig a következőképen megváltoztatva fogadtassanak el:

1. A tanítónövendékeknek internátusban való nevelése okvetetlenül szükséges. Azért valamennyi tanítóképző-intézet internátussal és köztartással látandó el. Ha ez keresztülvihető nem volna, akkor a nevelés egyöntetűsége és a nevelési szervezet egysége szempontjából inkább teljes externátus ajánlandó, mint valamely egyéb fél intézkedés. — Az internátusban a felügyeletet tapasztalt felügyelő tanár vezesse önálló hatáskörrel, a tanári testület által megállapított pedagógiai elvek alapján s az igazgató ellenőrzése mellett.

2. Az internátusi nevelés legyen családias. Ennek megvalósításához tartozik a többek között az is, hogy a növendékek köztartását az internátus felügyelő tanára vezesse önállóan, a tanári kar által megállapított módokat szerint s az igazgató ellenőrzése mellett. — Az igazgató a köztartás anyagi ügyeinek kezelése alól mentessék föl, hogy az evvel néha járó kellemetlenségektől megóvassék és különösen azért, hogy minden idejét és erejét az intézet szellemi ügyeinek vezetésére használhassa.

6. A nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőintézeteknél a speciális, hazafiúi missionárius célok figyelembe veendőek. És — bár ez nem tartozik szorosan az internátus ügyéhez, — mégis a tanári kar itt is kimondatni óhajtáná, miszerint sok esetben nem volna felesleges eljárás, ha a képesített tanítók alkalmazásánál az iskolafentartók az igazgatóhoz vagy a tanári karhoz az illető egyén megbízhatósága iránt kérdést intéznének.

Iglón, 1893. évi október 18-án.

Arányi Antal
igazgató

A soproni tanári testület véleménye.

A tanári kar tanácskozáva a tanítóképző-intézeti internátusok szervezése ügyében, egészben véve hozzájárul Margitay Józsefnek mellékelten megküldött javaslatához, azon csupán a következő módosítás eszközölését javasolja :

az 1. ponthoz : a tanítónövendékeknek internátusban való nevelését kívánatosnak, de nem okvetetlenül szükségesnek tartja ;

a 2. ponthoz : a családias nevelést illetőleg tanári karunk túlzott kívánságnak tartja, hogy az igazgató úgy szólván egész családját s családi életét feláldozza az internátus érdekében ; e pont tehát törlendő, vagy gyökeresen módosítandó.

Kelt Sopronban, 1893. október 23-án.

Kapi Gyula
igazgató.

Papp Fózsef
jegyző.

A székely-keresztúri tanári testület véleménye.

A tanári kar a f. é. október hó 11-én tartott rendes havi ülésén kimondja, hogy a jelen társadalmi és közerkölcsi viszonyok közt a tanítóképző-intézeteknél mintaszerűen berendezett internátusok és konviktusok felállítását szükségesnek tartja s az indítványokat nagyrészt helyesli, hozzátevéen, hogy a bealakásnak csak úgy van üdvös eredménye, ha azt minden tekintetben megbízható szakember vezeti.

Székely-Keresztúr, 1893. okt. 24-én.

Borbély Sámuel
igazgató.

Ujvári Mihály
jegyző.

A znióváraljai tanári testület határozata.

1. A tanári testület az internátusok ügyével két ülésen foglalkozott. Az október hó 21-én első ízben tartott ülésen Somogyi Géza igazgató felszólalása és indítványa értelmében a tanári szék határozza, hogy az internátus kérdésében nem foglal el olyan merev álláspontot, mint a javaslat. Ezért, azonkívül hiányos voltánál fogva a javaslattal egyet nem ért, azt a vita alapjául el nem fogadja, hanem a maga részéről megbízza Mohar József felügyelő segédtanárt egy, az internátus szervezetét pontokba foglaló s a tanári testület álláspontját feltüntető tervezet készítésével.

2. A november 14-én tartott ülésen Mohar József felolvassa a tanári testület megbízásából készített s az internátusok szervezetéről szóló dolgozatát, illetve a közgyűlés elé terjesztendő határozati javaslatát. A tanári testület a javaslatot oly alaposnak, kimerítőnek és régi álláspontját feltüntetőnek találja, hogy azt a maga részéről nemcsak elfogadja, magáévá teszi, hanem a választmánynak részletes tárgyalás alapjául való kitűzésre egyhangúlag melegen ajánlja.¹⁾

A tanári testület javaslatai a következők:

1. A tanítóképzés szolgálatába a művelődésnek mennél több tényezője állítandó; de miután a művelődés tényezői nagyobb számban csakis a nagyobb városokban találhatók fel: az állami képzők a fővárosban és a nagyobb vidéki városokban helyezendők el.

2. A jól szervezett és helyesen vezetett externátusok volnának leginkább képesek a családi nevelést pótolni, illetőleg megadni; azonban mivel a jó szervezés tetemes költséggel, a helyes vezetés pedig rendkívüli nehézségekkel jár: hazai képzőink általában internátusokkal látandók el.

3. A bennlakással egybekötött képzők egyöntetű és czélszerű építése, felszerelése és szervezése czéljából egy pedagógusokból, orvosokból, mérnökökből és miniszteri kiküldöttekből alakítandó bizottság készítsen szabályzatot, a mely az összes állami tanítóképzőkre nézve kötelező, a felekezetieknek pedig tekintetbe vétel végett ajánlandó legyen.

4. A czélszerűen épített és helyesen szervezett bennlakással egybekötött képzőknek iskolai helyiségei az internátusi helyiségektől külön legyenek választva, az utóbbiak pedig céljuk és használatuk szerint csoportosítva.

5. A jól szervezett internátus a tanítónövendékeknek minden testi szükségletét (étkezés, mosás, tisztogatás) kielégíti.

6. Törekedjék az internátus a családi nevelést pótolni, azért az internátus vezetője a növendékek nevelője legyen.

7. A nevelés nehéz munkája rendszerint nem bízható kezdő tanárra, még kevésbbé az intézetet éppen végzett növendékre, hanem a tanári testületnek egyik tapasztalt, de mindenestre rátermett tagjára, a ki munkájáért felelős és ezért külön díjazásban részesítendő.

8. A felügyelő tanár nevelő munkája csak úgy lehet sikeres, hogyha állandóan a növendékek közelében és mennél gyakrabban azok között tartózkodik, a miért lakásának az intézetben és ott is az internátusi helyiségek között kell lennie, azonkívül kellő számú segéd- és szolgaszeméllyezettel rendelkeznie.

9. A felügyelő tanár atyai szigorral párosult szeretettel nevelje a tanítónövendékeket. Legyen gondja arra, hogy azok testi és lelki fejlőd-

¹⁾ A terjedelmes, beható megokolást tér szűke miatt csak a következő számban közölhetjük, Szerk.

dése összhangban maradjon, hogy a bennlakás élvezetes és mégis hasznos szórakozást nyújtson, hogy a tanítónövendékek a műveltebb társadalmi életet és annak szokásait megismerjék, hogy művelt, nemeslelkű és hivatásszerető jó tanítók váljanak belőlük.

10. Az internátusvezetőnek a felügyeletben (és nem a nevelésben) az értelmesebb és megbízhatóbb növendékek is segédkezhetnek.

11. A nemzetiségi vidékeken elhelyezett tanítóképzők növendékeinek többségét magyar fiúk alkossák, hogy a gondosan ápolandó magyar hazafias szellem minden növendéknek kiolthatatlan sajátjává legyen.

12. Az intézet igazgatója a felügyelő tanár munkásságának ne irányítója, hanem olyan ellenőrzője legyen, mint a milyen ellenőre a tanárok munkásságának általában.

Somogyi Géza,
elnök.

Kutnyánszky Jenő,
jegyző.

Az új tantervjavaslatról.

Mióta az új tantervre vonatkozó tárgyalások egyesületünk kebelében megindultak, közel öt év múlt el daczára annak, hogy a tantervi munkálatok folyamában hosszabb szünetelés nem állott be. Ezen öt év — aránylag hosszú idő — mutatja legjobban, hogy mily rendkívüli nehézségekkel kapcsolatos az ily reformmunka, másfelül azonban megnyugvást nyújt affelől, hogy az alkalom és mód megadatott a hozzászólásra minden illetékes és érdeklődő tényezőnek s a javaslat elfogadása után többségben lesznek az őszintén örvendezők és csak nagyon kevesen azok, kik a tantervről kevésbé kedvező ítéletet mondhatnának.

A régi és új tantervnek pontos összehasonlítása céljából le kellene nyomtatnom és kétszeresen hosszabb kommentárral ellátnom mindkettőt, azonban, rövidebben is kifejezhetem magamat. Mindama szép, a tanítói működés természetét híven jellemző vezérelv, mely a régi tervnek bemutatója, a valóságban érvényesül az új javaslatban.

Az új javaslat jellegzetes sajátosságai:

a keretébe fölvevett tantárgyak természete és anyaga szerint a tanítóképző oktatásnak mindjárt az első évfolyamtól kezdve következetesen mind a négy évfolyamon át a szakoktatás bélyegét adja meg annélkül, hogy az általános képzést elhanyagolná;

a tananyag részletezésében egyenlő fontosságot tulajdonít minden egyes tantárgynak, a gyakorlati ügyességeket kellő értékükre emeli;

helyes arányt állapít meg elmélet és gyakorlat között, mely számokban fejezve ki olyan mint 2 : 1. Kiemelendő az egyes tantárgyaknak a rokon tartalmuknak megfelelő észszerű csoportosítása, mely körülmény az illető tanerők eljárásának összhangját van hivatva biztosítani.

Helyeseljük a javaslatnak nyelvezetét, mely csaknem kivétel nél-

kül jó magyar hangzású mind a szövegezésben, mind a különböző tantárgyak műszavainak megválasztásában.

Megfelelőnek találjuk a tanévnek harmadokra való felosztását, mely tagolás a szorgalmi időnek a karácsony-husvétii ünnepekkel kapcsolatos hosszabb szüneteiben leli alapját.

Az új tanterv szerint a IV. iskolai év a szó szoros értelmében a tanító praktikus kiművelésére fordítatik. Az új tanterv a képzőnek speciális tárgyaitól eltekintve, a középiskolában is előforduló tárgyak kezelését oly módon javasolja, hogy a középiskolából kikerült tanuló nem tekintheti azt pusztán ismétlésnek s így biztosítja a tanulók érdeklődését a tanítás iránt.

A mű koronája gyanánt említem fel, hogy minden szakasza a magyar nemzeti nevelés eszméjének szolgálatában áll.

Midőn az új javaslatot a maga teljes egészében örömmel üdvözölöm, nem zárkozom el néhány rövid észrevételnek hangsúlyozásától, akár egyes tárgykörök, akár csak egyes kifejezésekre vonatkozzanak azok.

«A tanítási kísérletek . . . az illető szaktanárok jelenlétében mennek végbe.» Ezen célszerű kívánságnak csak úgy felelhetnek meg az egyes szaktanárok, ha a részökre megállapítandó óraszámra ezen inspekciós órák is beszámíttatnak.

A nevelés tan III. osztályú anyaga között a tanterem világitása mellett, mint ezzel egyenlő rangú tényezők, a szellőztetés és fűtés is említendő. A népiskolai tanítóra vonatkozó pontból (II. osztály) kimaradt »a tanító önművelődése, továbbképzése.« A nevelés tan tárgyaknál sehol sem történik említés az »írásbeli dolgozatokról«. A magyar nyelvnek I. évi anyagából az irálytani rész — 4. és 5. pont — a II. évfolyamra teendő át.

Nem osztjuk ezen megjegyzést: »A szép olvasás gyakorlására ifjusági önképző-körök alakítandók.« A kizárólagosan irodalmi önképző-köröknek már a középiskolákban is lejárt az idejük. A tanítóképző intézet önképző-köre meg éppen nem szorítkozhatik a szépirodalom művelődésére, hanem kell hogy megadja az alkalmat a tanítónövendék zenei vagy más gyakorlati ügyességének teljesebb kiművelésére is. A képzőintézeti önképzés a tanítói önművelődésnek előiskolája. Utóbbira minden tanítónak szüksége van, mert az előbbeniben is meg kell adni az időt és alkalmat, hogy a tanítónövendék magánszorgalmából készített sikerültebb írásbeli dolgozatait, olvasás-, szavalás-, ének-, zongora-, hegedűjátékbeli vagy tanításbeli ügyességét mások előtt is bemutatthassa s így a nyilvános fellépéshez megkívántató bátorságot megszerezze. Azonban visszas állapotot teremtenének azzal, ha annyi önképzőkört (irodalmi kör, olvasókör, külön zenekar, külön dalkör, külön torna-klub stb) alakítunk a hány irányban terelhető a tanuló önképzése, mert egy összhangzatosan vezetett önképzőkörön belül a jelzett irányoknak mindegyike művelhető úgy, a mint azt a növendékek hajlamai és készsége megkívánják. Ezért az önképzőkörre vonatkozó megjegyzést ebben az alakban véljük megállapítandónak:

«A szépolvasás az ifjusági önképzőkörök ülésein különösen gyakorlandó.»

A német nyelvi tanterv semmivel sem szabatosabb a réginél. Okvetetlenül szükségesnek találjuk legalább egy intézet pl. a budapesti képző viszonyaihoz mért tananyagának részletezését, mi nem zárja ki azt, hogy egyes intézetek saját körülményeikhez képest külön engedélyezett tantervhez alkalmazkodjanak. Ellentétet látok abban is, hogy most, midőn az írásbeli németnyelvi tanképesítővel nagyobb igényeket támasztunk, az óraszámot csökkentjük. A direkt módszer sikerének feltétele közvetlen és folytonos gyakorlat, ehhez a heti 8 órai idő nem elegendő. Az óraszám az I. és II. osztályban a rajz rovására 3—3-ra bővítendő.

A «más hazai nyelv» cím alatti kikezdés, a tanítóképző-intézet földrajzi helyzetéhez és különös rendeltetéséhez képest . . . a «földrajzi» és «különös» szók beszúrásával szabatosabban határozná meg a más hazai nyelv oktatásának szükségét.

A mennyiségtani rész lényegesen eltérő a régi tervtől. Itt fölmerül a kérdés, vajjon nem volna-e czélszerűbb a közönséges számtant venni az oktatás alapjául s ehhez fűzni az általános számtant. Javaslattunk az ellenkezőt kívánja, mely eljárás szintén elfogadható, mert növendékeinket akár a polgári-, akár a középiskola IV. osztályából kapjuk azokat, az algebra elemeivel már megismerkedtek. Az új javaslat nagy súlyt helyez a számoló mértanra, miért a stereometriára igen helyesen heti 2 órát szán.

A szóbeli számolásra vonatkozó jegyzet fontosságáán fogva mindjárt az osztályonkinti tananyag részletezése előtti helyre teendő.

A javaslatban nem történik említés az I. osztály anyagánál az arány és aránylatok sajátágairól, a II. osztályban az érték-papirokról, a III. osztály anyagából pedig kimaradt a logaríthmusok ismertetése. A mértan anyagára vonatkozólag fölveendőknek találnám: az egyenessel, a szöggel és körvel és a síkidomokkal való alapműveleteket és a területosztási feladatokat; a IV. osztályban pedig «szabálytalan testek térfogatának számítását.» Végül az írásbeli dolgozatokra vonatkozó jegyzet kiegészítendő volna mindenütt ezen rendelkezéssel: óráról-órára ismétlő feladatok.

A természetrajz a részére kiszabott osztályonkinti és hetenkinti 3 órával kellő méltánylásban részesült. Szívesen látjuk a növénytant az I. osztályban és a részletes kémiát a III. osztályban az ásványtant megelőzőleg. A javaslatban azonban nem történik említés a természetrajzi írásbeli dolgozatokról, pedig ezek a tanítóképesítő írásbelieknek előkészítői. Ezért az osztályok anyagának részletezése után teendő. Havonkint egy-egy írásbeli dolgozat.

A zene tanterve számos érdekes újabb részletben bővelkedik. Ilyenek a felemelt óraszám; ezen jegyzet: zongora órák alatt a szünetelők ezen keretben iskolai feladatokat dolgoznak és a társas zenére vonatkozó útbaigazítás, mely a szokásos »zenebanda« kérdésének leg-sikeresebb megoldása.

A gazdaságtani tervezet keretébe volna felveendő a közgazdaságtani rész is azért, mivel a két tárgy között több a kapcsolat

mint a történelem és közgazdaságtan között, ámbár utóbbiakat államtudományok név alatt szokás összefoglalni. Fölveendőnek találok továbbá a gazdaságtani tervbe az immár nemsokára elkészülő »mezőrendőri törvény« ismertetését is.

Van továbbá néhány szó a javaslatban, mely czélszerűbb kifejezésekkel is felcserélhető; ilyenek: megye helyett vármegye; felület helyett felszín; egyenközü helyett egyközü stb.

Végül az egyes osztályok óraszámára még néhány megjegyzés! Többek véleményét fejezzük ki, hogy legalább a felső évfolyamoknak 38 órája apasztandó 37-re még pedig úgy, hogy a III. osztály gazdasági gyakorlatai 3 helyett 2 órában tartandók, a IV. osztály rajz- és torna-módszertanára fölvetett $\frac{1}{2}$ — $\frac{1}{2}$ órák egészen elejtendők, s e mód-szer a rendes heti 2 óra keretében földolgozandó.

Az új tanterv életbeléptetésének idejével összeesik a 68-iki törvény alapján szervezett állami népoktatásunk negyedszázados évfordulója s így azon kiváló fontosságú intézmények között, melyek a magyar népiskola-ügyét a következő negyedszázadban előbbre vinni hivatva vannak, első helyen áll a tanítóképzők új tanterve.

Scherer Sándor.

Gyakorlati kiképzés.

Tanítóképző-intézeteink mind a jelenlegi mind a véleményadásra kiadott tanterve az általános ismeretek megszerzése mellett kiváló súlyt helyez a növendékek gyakorlati kiképzésére is, mely célt a gyakorlóló iskolák által, részint az azokban végzendő látogatások és próbatanítások, részint a tanítás gyakorlása útján kívánja elérni. E célból feltétlenül szükséges, hogy gyakorlóló-iskoláink teljeseek, hat osztályúak legyenek, mit közoktatási kormányunk is a jelen év február 8-án 49,561/1892. sz. a. kiadott rendeletében ismételten sürget. Én részemről abban a hitben vagyok, hogy négy osztályú gyakorlóló-iskoláinkat »legyen« szóval nem lehet hat osztályúakká tenni, legalább nálunk nem, mert a baj oka nem az, mintha az intézetek vezetőségei vagy éppen a gyakorlóló-iskolák tanítói állának útját a fejlődésnek, hanem egyebeket nem említve főképp az, hogy képzőink mind olyan városokban vannak elhelyezve, hol felsőbb tanintézetek is vannak, s a négy osztályt végzett tanulók közül azok, kik tovább akarnak tanulni, felsőbb iskolákba mennek, kik pedig az iparos pályára szándékoznak lépni, már a IV. oszt. elvégzése után iparos-tanulókká szegődnek s ezért a kevés létszámmal bíró gyakorlóló-iskolák növendékei között vagy éppen nem, vagy csak nagy ritkán akad 1—2 olyan tanuló, kik az V. és VI. osztályt is végig tanulják.

Hogy mégis beállíthassa a gyakorlóló-iskola az V. és VI. osztályt is, arra nézve a legjobb megoldási mód, nézetem szerint az volna, hogy gyakorlóló-iskoláink ott, a hol állami iskolák vannak, hozassanak ezekkel szerves kapcsolatba, hol pedig még nincsenek állami iskolák,

ott szerveztessenek; így a községek érdeke is, a gyakorlati képzés kívánalmái is sokkal inkább ki lesznek elégítve, mint az új tanterv ama kívánalmának megvalósítása által, hogy gyakorló-iskolák osztottakká alakítandók, s a képző-intézetekhez 2—3, esetleg több gyakorló-iskolai tanító alkalmazandó.

Tudvalevőleg a városi állami iskolák a legtöbb helyen osztottak és hatosztályúak, a mi azért lehetséges, mert a 200—300 iskolába járó között mindig van 20—30 tanuló, kik az V. és VI. osztályt is elvégzik, de a mi szintén nem kis fontossággal bíró körülmény: a mindennapi iskolázás mellett az ismétlő tankötelesek oktatása is rendszeresítve kell hogy legyen, s így a tanítóképzői növendékek előtt bemutatható a népoktatás menete a maga teljességében. Ez pedig oly előny, mit a gyakorlati kiképzés szempontjából eléggé méltányolni nem lehet.

A szerveskapcsolatba hozatalt oly módon látom kivihetőnek, hogy az állami iskolák tanítói a gyakorló-iskola tanítójával együtt, az utóbbi vezetése mellett képeznének egy tanító-testületet. Az iskola gondnoksága állana a tanítóképzői tanári testületből és 2—3 városi intelligens emberből. Így azt hiszem, lennének mintagondnokságaink is, melyekben ez idő szerint bizony nagyon szűkölködünk. Az így szervezett tanító-testület havi gyűlésein kijelölné óráról-óra a havi tananyagot s megállapítaná az egységes tanmenetet, a gyakorló-iskola tanítója mint az állami iskola vezetője s a tanítóképzői tanári karnak ez idő szerint még rendes tagja, a havi tanári s egyszersmind gondnoksági gyűléseken bemutatná a megállapított tanmenetet s így a tanári kar is tudomással bírna állandóan arról, hogy mivel foglalkoznak az iskolákban, a mi azt eredményezné, hogy az elméleti és gyakorlati képzés mindig összhangban lenne tartható.

Ezzel a tanári testület munkaköre semmivel sem nagyobbodnék, mert a gyakorló-iskola tanmenetéről eddig is állandóan tudomást vett. Az iskolák anyagi ügyeinek az intézésére pedig évenként 2—3 teljes gondnoksági ülés elég lenne.

Nem kellene az iskolai gyermekeket külön a gyakorló-iskolába és külön az állami iskolába osztani, hanem a gyakorló-iskola a maga céljaira az állami iskolából venné át a tanulókat.

Gyakorló-iskoláink mostani szervezeténél a szemlélhetőség szempontjából nagyon hátrányos az a körülmény, hogy a tanítóképzői növendékek előtt mindig s már az első látogatás alkalmával is egyszerre négy, esetleg hat osztály áll s így az osztott iskola munka-beosztását nincs alkalmuk megfigyelni, tanulmányozni, több osztálynak pedig a vezetése, munkabeosztása oly komplikált, hogy azt a kezdő növendék megérteni, a fokozatosságot abban felfogni nem képes. Ezért célszerűnek s a gyakorlati képzés szempontjából egyedül helyesnek azt a beosztást látnám, hogy a növendék az első látogatás alkalmával csak egy osztályt, a második látogatás alkalmával két osztályt lásson maga előtt, míg rendre mind a hat osztály együttműködését szemlélhetné. Ily módon minden látogatás az eddigieknél bizonyára eredményesebb lenne, s nagyobb vonzó-erővel is bírna, mert mindig újabb és újabb megfigyelni, tanulmányozni való állana a növendékek előtt.

Oly módon végezné tehát a gyakorló-iskola működését, hogy a tanév első hónapjában csak egy osztály, az I-ső, volna a gyakorló-iskolában; az első hónapban a növendékek részéről is bevégeződnek az első látogatás. A második hónapban az I. és II. osztályok lennének áthozva az állami iskolából, természetesen csak akkora létszámmal, a mekkorának a gyakorló-iskolában helye van. A második látogatás alkalmával kezdetét vehetné a IV. osztályos tanító növendékek gyakorlati működése oly módon, hogy a gyakorló-iskola mellé berendezett külön tanteremben, esetleg az állami iskola helyiségében, felváltva önállóan vezetnék az I-ső osztályt, magától értetődik, hogy minden órára először részletesen, később csak főbb vonásaiban kidolgozott leczketervet készítenének, a tananyagot és a szükséges utasításokat a gyakorló-iskola tanítója adná meg, ki a kidolgozott leczketerveket át is nézné s a tanítás menetére, valamint a fegyelmzésre állandóan felügyelne.

A harmadik látogatás alkalmával az I., II. és III. osztályok lennének áthozva, a IV. osztályos tanító-növendékek a II. osztályt vezetnék és így tovább, míg a gyakorló-iskolába mind a hat osztályból és az ismétlő iskolából is jönnének be tanulók. A IV. osztályos tanító-növendékek előkészület céljából a gyakorló-iskolában, a gyakorló-tanító közvetlen vezetése és ellenőrzése mellett szintén foglalkoznának az eddigi módon gyakorlati tanítással, mert csak a kellő előkészítés után lehet várni, hogy önálló működésük eredményes lesz.

A gyakorló és a városi állami iskolák szerves kapcsolatba hozatala által keresztül vihető lenne az is, hogy a gyakorló-iskolába fiúk és leányok vegyesen is áthozhatók lennének, mely körülményre szintén kiváló sulyt kívánok fektetni azért, mert tudvalevőleg falusi iskoláink legtöbbje még ez idő szerint vegyes-iskola.

A tanító-növendékeknek a városi iskolában tervezett önálló működése hátrányos teljességgel nem lehet sem az elméleti képzésre, sem a városi iskolázás ügyére nézve; előbbire azért nem, mert mindig csak két növendék volna egy fél hétig távol az elméleti órákról, egyik a gyakorló-iskolában, másik a gyakorló-iskola mellék-tantermében, vagy az állami iskolában s az eddigi gyakorlat is mindig két növendéket foglalt el a gyakorló-iskolában; utóbbira azért nem, mert az ott foglalkozó növendékek mindig a kellő előkészülettel mennének oda tanítani s ottani ténykedések is mindig kellőleg lenne ellenőrizve; sőt meg volna ezen gyakorlatnak az a nem kicsinylendő előnye, hogy ha valamelyik tanerő betegeskedés miatt, vagy más egyéb okból nem végezhetné iskolai teendőit, a növendékek mindig tudnák helyettesíteni, s az iskolázás egy perczig sem szünetelne.

Az állami iskolában működő növendékek vezetnék a rendtartási naplókat, közreműködnének a tanulók havi értesítőjének kiállításánál, a tanítótüneti havi konferenciákon mindig részt vennének, az irodai munkákban segédkezének s így már tanuló korukban be lennének avatva a tanítói működés minden legcsekélyebb körülményébe.

A gyakorló-iskolai látogatásoknak, a próbatanításoknak eddigi

vagy az új tantervben tervezett módon való keresztülvitelét az elmondottak semmiben sem érintik.

Ilyen beosztással meg vagyok győződve, a gyakorlati kiképzés szempontjából minden lehető megtehetünk s csakis így tehetünk meg, a nélkül, hogy a tanítóképzői és gyakorló-iskolai óraterveken minduntalan valami változtatást kellene tennünk.

Az iskolázás ily módon való vezetésének nem csekély sulya egészen a gyakorló-iskola tanítójára nehezedik, s hogy feladatának megfelelhessen, a kapcsolatba hozandó iskola vezető-tanítójává nevezendő ki, s legalább 200 frt évi tiszteletdíjban részesítendő, mely összeg csak a minimumot teheti egy olyan fontos és nagy munkával járó működés megjutalmazásának, minő az eléadott tervezetben czéloztatik.

Felhivom és felkérem a tisztelt kartársakat, miszerint sziveskedjenek az eléadott tervezetemet fontolóra venni s megtenni arra észrevételeiket, annál inkább, mert a gyakorlati képzés legcélravezetőbb módjának a megjelölésére most, az új tanterv életbeléptetése előtt van a legnagyobb szükség. Azzal az öntudattal zárom be soraimat, hogy nézeteim nyilvánításával kötelességemet teljesítettem.

Székely-Kereszturon, 1893. november 10-én.

Belle László,
gyakorló-iskolai tanító.

Idegen nyelvek a tanítóképző-intézetekben.

A Magyar Tanítóképző f. évi június havi számában Felméri Albert t. kartársam erős meggyőződés hangján mond elítélő véleményt az idegen nyelvek tanításáról. Közleményének célját a nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőintézetek háromnyelvűségének elítélése s annak a bebizonyítása képezi, hogy a nemzetiségek nyelvének tanítása felesleges, szükségtelen, haszon nélküli és időpazarló munka.

F. t. kartársamnak említett közleményében nyilvánított nézeteit nem tehetem magamévá; felszólalását nem helyeslem, sőt a nemzetiségek hazafias irányú nevelése és tanítása szempontjából határozottan károsnak tartom, mert F. úrnak nézetei által a nemzetiségi vidékeken elhelyezett tanítóképző-intézetek különleges, nagy horderejű célját, sőt létjogát látom megtámadva.

Tudjuk jól, hogy magyar hazánk néhány képzőjében évek hosszú során át minden zaj nélkül a legszebb sikerrel tanítják a magyar fiúkat az idegen nyelvekre, a kik aztán mint tanítók, a nemzetiségek nyelvének tiszteletben tartása mellett, éppen annak okszerű felhasználásával nem egy helyen teljesítenek kulturmissziót s nem egy helyen nyerik meg a népet a magyar-állameszmének. Nemzetiségi vidékeken elhelyezett magyar születésű tanítóink a nemzetiségek nyelvének ismerete, a magyar-nyelv tanításának helyes módszere, nemkülönben a nem magyar ajkú néppel való tapintatos bánásmódjuk által, kellő lelkesedés mellett buzgó apostolai annak az ügynek, a mely alapkövét képezi nemzetünk és soknyelvű hazánk további ezer éves fennállásának s az ezt biztosító

ama főfeltételnek, hogy széles e hazában mindenki magyarnak érezze magát s mindenki beszélje a magyar nyelvet! S e cél elérésében magyar tanítóinkat főképp a nemzetiségek nyelvében való jártassággal vezetheti sikerre. Azért a nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőintézetek legszebb és legfontosabb feladatának tartom, hogy a magyar tanítónövédeket a nemzetiségek nyelvére megtanítsák.

De vegyük elő F. úr cikkének kifogásait!

a) F. t. kartársam a nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőintézetekben a túlterheltetés okának «a lélekölő s időt és kedvet rabló soknyelvűséget» tartja, «mely minden ok és helyes pedagógiai érzék nélkül ott akarja a látszólagos muló eredményt megtalálni, hol eddig a görög és még a német nyelv tanításával is hasztalan kerestük.»

Én nem tartom sem a német, sem a harmadik nyelvet, sem pedig más tárgyat a túlterheltetés okozójának, sőt abban a véleményben vagyok, hogy helyes tanítás mellett a képzőintézetekben túlterheltetésről nem is lehet szó. Ugyanis: az elméleti tárgyak óraszámja nem sok (annyi, mint a művészetiéké, tehát az összes óraszámok fele); a művészeti, kézügyességet igénybe vevő és gyakorlati tantárgyak pedig helyes módszer mellett senkit sem terhelnek túl, sőt ezek a tantárgyak felvidítólóg hatnak a tanulókra.

A növendékeknek elméleti tantárgyak, kézügyességet fejlesztő munka, torna, művészeti tárgyak s játék által egész napon való elfoglalását pedig nagyon szükségesnek tartom, főleg a tanítóvá való nevelés szempontjából s azon okból, hogy magukra ne legyenek hagyatva s ne legyen alkalmuk idejüket olyasmivel tölteni, a mi sem egészségüknek, sem kiképezettségüknek, sem előmenetelüknek nem válik hasznára.

Ha a képzőintézetekben túlterheltetésről egyáltalán szó lehet, akkor annak egyedül a sok helyen divatozó helytelen tanításmód az oka.

Ha a tanórákon akadémiai prelekcziókat tartunk, akkor kevés óraszám és kevés tantárgy mellett is túlterhelhetjük növendékeinket, mert az ilyen tanítási módszer mellett rendesen oly ártatlanul jön ki a növendék az órákról, a mint bement. Teljes lehetetlenség, hogy a növendék az ilyen módszer mellett a fejében tarthassa azt, a mit a tanórán hallott; a száraz prelegálás, a leckeének feladása és kikérdezése még nem tanítás! — legalább nem olyan, mint a milyennek a tanítóképzőkben kellene lennie.

Módszeresebb tanítást! s nem lesz túlterhelés! A kiszabott tananyagot tanítsuk és gyakoroltassuk be a leckeórákon legalább megközelítőleg olyan módszerrel, a milyent növendékeinktől az életben megkívánunk, otthonra pedig ne adjunk magolni, hanem olvasni és emlékezetbe idézni valót.

A legtöbb tantárgy, de főleg az idegen nyelvek tanítására áll ez. Nyelvet csak nyelvvel (beszéddel) lehet sikeresen és könnyen tanítani! Ha az idegen nyelv törvényeit maguk a tanulók által példákból vonatjuk le, ha az idegen nyelvtanítás középpontjává a beszéd- és értelemgyakorlatokat tesszük, ha a nyelvtani példák s fordítani valók, valamint a beszédgyakorlatok anyagát abból a körből vesszük, a mire a tanítónövendéknek idegen ajkú iskolában és idegen vidéken leginkább

szüksége van: akkor ki lesz zárva a túlterhelés, a sok nyelv nem lesz «lélekölő s időt és kedvet rabló» és a siker biztosítva lesz.

Nem tartom magamat és az általam használt módszert, melyet egy más alkalommal lesz szerencsém bővebben ismertetni, csalhatatlannak, de tartozom kijelenteni, hogy 14 évi nyelvtanári működésem alatt egyetlen egy növendéknél sem tapasztaltam azt, hogy nem tanulta volna elég szívesen a horvát nyelvet. Arról sincs tudomásom, hogy a horvát nyelv miatt csak egy is elhagyta volna intézetünket; Sőt ellenkezőleg! A magyar fiúk is kedvvel tanulják ezt a tárgyat képzőintézetünkbe jelentkező növendékek nagy számával pedig már nem bírunk, noha idejében figyelmeztetjük őket arra, hogy nálunk egy harmadik nyelvet is kötelesek lesznek tanulni. Még az igazság érdekében, nehogy t. olvasóim elfogultnak tartsanak, tartozom kijelenteni, miszerint elismerem, hogy olyan módszer a világon nem létezik, a melylyel valakit 4 éven át heti 2 órai tanítással egy, reá nézve teljesen idegen és ismeretlen nyelvre úgy megtaníthatunk, hogy az illető azt kifogástalanul és hibátlanul beszélje. De 4 éven át heti 2 órai módszeres tanítás mellett a növendéknek annyira kell haladnia, hogy az iskolás gyermekekkel megértthesse magát, a tanítást az ő nyelvükön elkezdhesse s később egy-két havi figyelés és gyakorlás által a tanítóképzőben szerzett nyelvismeretei alapján teljes jártasságot szerezhessen az idegen nyelvben. Még eddig egy tiszta horvát községben alkalmazott valamire való növendékemtől sem hallottam, hogy a tanítóképzőben szerzett horvát nyelvi ismeret csekélysége miatt baja lett volna. De nem egygyel beszéltem, a ki pár hónap alatt teljesen belejött az idegen nyelvbe, s nem egynek az iskolájában láttam, hogy a horvát nyelv segítségével hazafias szempontból dicséretre méltó dolgokat művelt.

b) Czikkező azt a kérdést veti fel, hogy a magyar fiú csupán tanítóképzői nyelvtudása alapján kapott-e idegennyelvű iskolában állást? s nyomban a következőképen felel kérdésére: «bizonyára egy sem, hanem az idegen nyelv köteles porát lerázva, ment vissza a maga megszokott légkörébe; mert a tanítóképzőbeli idegen nyelvoktatás még nem adott senkinek kezébe kész megélhetési eszközt, s ezután sem fog.» Kérdezi továbbá a t. czikkező, hogy «nem jobb lett volna, ha a növendék a. tót, horvát, oláh, szerb órákat elsétálta volna?»

F. t. kartársam most említett nézeteiben is nagyon téved. A leghatározottabban állíthatom, hogy az idegen nyelvek nagyon sok növendéknek adtak már kenyeret s ezután is adni fognak. Például a csáktornyai tanítóképző-intézetből 10 év óta kikerült magyar ajkú növendékek közül nem kevesebb, mint negyven kapott a muraközi tiszta horvát s a vendvidéki tiszta vend ajkú nép között tanítói állást, a mint ezt f. évi értesítőnkben ki is mutattam. Az illető tanítók nevét s működési helyét bármikor megmutathatom F. t. kartársamnak. Tehát igen! a csáktornyai s bizonyára más tanítóképző-intézetbeli idegen nyelvoktatás is adott sok magyar fiúnak kész megélhetési eszközt a kezébe, s bizonyára jobban tették az illetők, hogy a horvát s más idegen nyelvet szorgalmasan tanulták, mintsem hogy az idegen nyelvi órákat F. t. kartársam szavai szerint elsétálták volna.

c) T. kartársam közleményének egyik kikezdésében azt kívánja, «az új tanterv szüntesse be az eddigi soknyelvűséget s az idegen nyelvek tanításánál is a gyakorlati élet szükségéit vegye irányadónak. Három nyelvet tanítani oly fölösleges munkának tartja, mely egyes különös esetek miatt sem szellemi, sem praktikus szempontból tovább fönt nem tartható.» — De hisz éppen praktikus szempontok szólnak a mellett, hogy a nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőintézeteknél a nemzetiségek nyelvére megtanítsák magyar születésű növendékeinket, mert különben minék helyezzük el nemzetiségi vidékeinken a képzőket?! Annyi idegen ajkú növendék nem jelentkezik, hogy képes volna a nemzetiségi vidékek tanító-szükségletét fedezni, a mit nem is tartok szerencsétlenségnek, sőt ellenkezőleg, mert az idegen ajkú vidékre a nemzetiség nyelvét beszélő magyar anyanyelvű tanító jobb, mint a nem magyar anyanyelvű. S ha így van, csak nem hiszi a t. kartárs, hogy a nemzetiségi vidék nyelve alapelemeinek tudása nélkül beállíthassunk valakit idegen ajkú iskolába tanítónak. Ez pedagógiai abszurdum volna, nem szólván a nemzetiségek jogos kifakadásairól. Tessék a tanítónak elkezdeni tót ajkú gyermekek között tanítani, ha egy árva szót sem tud tótul, s tessék valakit tanítónak megválasztatni, a ki a nép nyelvét némiképp is nem képes beszélni! Annyit csak mégis kell tudnia, hogy valamiképp megértesse magát, míg magyar nyelven folytathatja a tanítást. Nem kiküszöbölni, de a nemzetiségi vidékeken elhelyezett képzőkben a viszonyokhoz képest minden magyar növendékre kötelezővé kell tenni a vidék nyelvét.

d) Tisztelt kartársam kétségbe vonja azt, hogy bizonyos képzőintézetekben az idegen ajkú növendékekre nézve gyümölcsöző volt az idegen nyelv tanítása. Mert például a horvát fiúnak magyar kollégái kedvéért a tanítási órákon négy éven át soha sem volt szabad saját anyanyelvén másról gondolkodni és beszélni, mint: «A tanuló tanul. A leány köt. A kutyá ugat. A fű zöld. A kert szép. A földműves szánt. A tavasz. Az aratás. A szék és asztal,» vagy Gönczy ABC-jét, vagy Gáspár olvasókönyveit fordíthatni. Bizony borzasztó helyzete lehetett! kiált fel a t. cikkész. — Mivel Gönczy ABC-jét és Gáspár olvasókönyveit — tudtommal — másutt az idegen nyelvek tanításánál nem használják, mint Csáktornyán, azért úgy vélem, hogy e sorok főleg a nálunk használatban levő tanítói eljárásra vonatkoznak. F. t. kartársam állításával szemben kimutatom, hogy a horvátul beszélő növendékre gyümölcsöző is volt a tanítás, aztan meg, hogy a helyzete sem volt oly borzasztó, mint F. t. kartársam festi; főleg pedig bebizonyítom azt, miszerint az idegen ajkú növendékeknek saját nyelvükben való szükséglete felől nagyon téves nézetei vannak.

Az a kérdés, mire van szüksége a nem magyar anyanyelvű növendéknek saját anyanyelvében? Erre a kérdésre a következőkben felelek:

Az idegen ajkú növendéknek csak annyiban kell tudnia saját anyanyelvét, hogy azon nyelvtanilag is helyesen ki tudja magát fejezni: tehát reá nézve a képzőintézeti idegen nyelvtanulás határa csak odáig terjedhet, hogy azt a nyelv-készséget, mit a szülői háznál a nyelvérzék által szerzett, a legszükségesebb nyelvtani szabályok segítségével okada-

tolni és szabályokba tudja foglalni. De azt, a mit F. úr kíván, hogy az idegen képzőintézetbeli növendék saját anyanyelvének a «kincsébe» s «termékeibe» behatolhasson, az idegen ajkú vidéken a magyar-nyelvi tanítás és a magyar érzelem terjesztése szempontjából a leghatározottabban károsnak és veszélyesnek tartom! A legszerencsétlenebb gondolat az, hogy az idegen ajkú képzőintézetbeli növendékeket, mint F. úr kívánja, saját nemzetének «költészetére, irodalmára s íróinak ismeretére» megtanítsák. Ugyan mi szüksége van egy magyarországi, idegen ajkú tanítónak saját nemzetisége irodalmára! Avagy alaki és tárgyi kiképzetés céljából nem elég neki a magyar irodalom s költészet? F. úr idevonatkozó követelménye annyi volna, mint apostolokat nevelni a román s szláv kulturának és eszméknek, s azért az a képzőintézet, a mely az idegen ajkúakat a nemzetiségi nyelvből a nyelvtanon kivül még másra is (irodalom!!! költészet!!! műreemek!!!) megtanítaná, megérdemlené, hogy a hazafiatlanság vádjával illetnék. Hogy a német nyelv tanulását más szempontok szerint bírálom el s hogy arra a fennebbieket nem vonatkoztatom, az magától értetődik.

Sajnos, hogy a nemzetiségi vidékeken elhelyezett felekezeti tanítóképzők közül néhány saját viszonyainál fogva csakugyan F. úr követelményei szerint jár el a nemzetiségi nyelv tanítása körül, tudniillik a nemzetiségi nyelvet és irodalmat a magyar nyelv és irodalom rovására bőven és kimerítően tanítja, míg a magyar nyelvnek és irodalomnak az ismeretéből csak a morzsákat juttatja! Ennek előbb-utóbb — kell! — hogy véget vessen a törvényhozás, a mire annál is inkább biztosabb kilátásaink lehetnek, mert fenkölt lelkű vezérünk, a kultuszminiszter, csak a mult napokban jelentette ki, hogy a tanítók képzésére okvetetlenül nagyobb befolyást fog az államkormány gyakorolni a jövőben, mint gyakorolt a múltban; a mi annyit jelent, hogy nemzetiségi vidékeken elhelyezett, felekezeti tanítóképző-intézetek helytelen — tisztelet a kivételeknek — irányának napjai meg vannak számlálva. A nemzetiségi vidékeken elhelyezett áll. tanítóképzők hazafias céljainak teljesen megfelelő idegen nyelv-tanítás mostani módját tehát kár volna akár a túlterheltetés címén, akár pedig más okok miatt beszüntetni, sőt ellenkezőleg, kívánatos volna, hogy a nemzetiségi nyelveket magyar anyanyelvű tanítónövendékeink minél szorgalmasabban tanulják. Nagyon helyesen fogta fel az idegen nyelvek tanításának célját a közoktatási tanács, a mikor az új tanterv-javaslatban az egyes képzőintézetekre bízta annak a meghatározását, hogy az idegen nyelvből mit, mennyit s mi célból tanítson.

Azt hiszem, hogy e sorok által t. olvasóinkat sikerült meggyőzőn arról, hogy nem tanácsos a nemzetiségi vidékeken elhelyezett tanítóképző-intézetekben a nemzetiségek irodalmával, műreemekeivel játszani, hanem hogy elég annak a nem magyar anyanyelvű növendéknek a magyar nyelv és irodalom s a magyar nyelv helyes beszélésén és irodalmának ismerésén kivül a saját anyanyelvéből annyi, hogy annak nyelvtani törvényeit ismerje s ezek alapján a saját anyanyelvén kifogástalanul beszéljen s így olyan nem magyar nyelvű községben kapjon tanítói állást, a hol a nép saját nyelvéből teljes jártasságot kíván a tanítótól. Az ilyen nem magyar

anyanyelvű, de a magyar anyanyelvet korrekt beszélő, s kifogás nélkül magyarul érző tanítók is teljes odaadással működhetnek a magyar nyelv és magyarul érzés szolgálatában.

Még mire van szüksége a nem magyar anyanyelvű tanítónövendéknek? Arra — s ez reájuk nézve e kérdésnél a fő, — hogy a magyar nyelvnek az idegen ajkú iskolában való tanításmódját elsajátítsa. Nem oly könnyű ez, mint sokan hiszik! Itt tapogatódzni s kísérletezni nem szabad. Az idegen ajkú iskolában a magyar nyelv tanítását illetőleg a tanítónak biztos alapon s teljes határozottsággal kell indulnia, a mire csak akkor lesz képes, ha már a képzőintézetben vérévé vállott a magyar nyelv tanításának a módszere. Évégből az idegen anyanyelvű növendékek előtt oly módon kell a magyar anyanyelvű növendékeket az idegen nyelvre megtanítani, a milyen módszerrel majd ők fogják a magyar nyelvre az idegen ajkú iskolák tanulóit megtanítani.

Idegen ajkú iskolában a magyar nyelvnek tanítása tehát megfordítottja a képzőintézetbeli idegen nyelv tanításnak. Az idegen ajkú népiskolában magyarul, a nemzetiségi vidékeken elhelyezett tanítóképzők nemzetiségi nyelv-óráin idegen nyelven folyik a tanítás. Az idegen nyelvi órákon van alkalma az idegen ajkú növendéknek szemlélni azt, hogy hogyan tanulják például a horvát-nyelvet magyar társai, kiknek tanításában ő maga is részt vesz, mert a tanárnak idegen nyelven feladott kérdéseire ő is felel s a beszéd-gyakorlatoknál ő maga is alkalmazható a tanításnál. Láthatjuk ebből, hogy F. úr téved, a mikor borzasztónak mondja az idegen ajkú növendék helyzetét, a kinek magyar kollegái kedveért tanítási órán soha sem volt szabad saját anyanyelvén másról gondolkozni, mint: «A tanuló tanul. A leány köt. A földműves szánt» stb. Bizony 2 éven át van dolga annak az idegen ajkú növendéknek, hogy saját anyanyelvének törvényeivel megismerkedjék, a másik 2 éven keresztül pedig eléggé hálás tere nyílik, hogy a magyar nyelv tanításának módszerébe bele élje magát, a mire sem a módszertani, sem a gyakorló-iskolai órák nem elégségesek.

F. t. kartársamnak indítványával szemben abbeli óhajomnak adok kifejezést, hogy

1) az idegen nyelvek tanítását illetőleg a közoktatási tanács javaslatát a magas tanügyi kormány változatlanul fogadja el; annál is inkább, mert minden nemzetiségi vidék tanítóképző érdekeltisége saját szempontjai tekintetéből, első vonalban van hivatva a maga vidékének érdekével a magyar szempontokat elbírálni s ehhez képest valamely vidék idegen ajkú polgáraival szemben azok nyelvének igényeit a képzőintézeti oktatás keretében többé vagy kevésbé érvényesíteni.

2) Az idegen nyelvek ne álljanak a nemzetiségi eszmék és nemzetiségi nyelvek terjesztésének szolgálatában az által, hogy az idegen ajkú növendékeket a nemzetiségi nyelv «szókincseire, irodalmi nyelvére, műremekeire és irodalom-történetére» megtanítsák, hanem legyen a nemzetiségi nyelvek tudása mind a magyar, mind az idegen anyanyelvű tanító kezében nemcsak jogos, hanem alkalmas és megfelelő eszköz az idegen honpolgároknak a magyar érzelemre való nevelésénél és a magyar nyelvre való megtanítása munkájánál. Évégből:

3. Olyan vidéken, a hol a nép német ajkú, a magyar anyanyelvű növendékek a német nyelven való beszélésre taníttassanak meg, hogy a német ajkúak között tanítói állást nyerhessenek.

4) Ugyanabból a szempontból tanítsák a nemzetiségi vidékeken elhelyezett tanítóképzők egyéb idegen nyelvre is a magyar növendékeket.

5) Főleg pedig, minden idegen ajkú vidéken elhelyezett tanítóképző-intézet tanítsa meg növendékeit a magyar nyelv és beszéd tanításának módjára és ojtssa mind a magyar, mind az idegen ajkú tanítónövendék lelkébe azt a nagy feladatot, mely a nemzetiségekkel szemben nemcsak a haza és a magyarság, hanem főleg maguk a nemzetiségek érdekében vár reájuk!

Felszólalásom husz éven át egyfolytában nemzetiségi vidéken szerzett igaz tapasztalatokon nyugszik és szíves figyelembe vétel czéljából ajánlom tanügyi kormányunknak, a mely döntení fog az új tantervjavaslat fölött.

Végül még egyet: nemcsak tanári, hanem főleg hazafiúi kötelességem volt F. t. kartársam téves nézetei ellen mind általános, mind methodikai s hazafias szempontokból felszólalni. azon erős meggyőződésem nyugvó nézetem kíséretében, hogy a nemzetiségek megmagyarosítása szolgálatában álló, már jól kipróbált eszközök merev elbírálása és szőnyegre hozása körül, vigyázóbbaknak kellene lennünk, s tartózkodnunk kellene a viszonyoknak alapos ismerése nélkül komoly dolgoknak neveltségessé való tételétől; a munkát pedig nyugodt lélekkel azokra bízunk, a kiknek a nemzet napszámói között a sors osztályrészül jelölte ki az e téren való munkálkodást s a kiknek alkalmuk volt sok éven át a nemzetiségi vidékeken hazafias czélok szolgálatára alkalmas eszközök czélszerűségét kipróbálni, s ezen eszközökkel sikereket is felmutatniok.

Csáktornya.

Margitai Fózsef.

Szakfelügyelet a tanítóképző-intézetekben.

Nagyot csalatkozik, ki azt hiszi, hogy oly cikket fog olvasni, melyben a tanítóképzők mostani felügyeletének további föntartásáról, vagy annak abszurditásairól közlök e helyen hosszas elmefuttatásokat. Érett gyümölcsnek nem kell a fát megrázni, üres szalmát még nagyobb kár erősen csépelni. Nekem csak az a czélom, hogy e kérdéssel kapcsolatosan a tanítóképzők belső életét is — legalább a multa vonatkozólag — némileg megvilágítsam, azután pedig befejezni és megszüntetni azon fejtegetéseket, melyek e tételről előadattak s azoknak visszhangjaként a konkrét javaslatok terére lépni, hogy valahára menjünk már tovább a vert úton. Nehogy azonban ajtóstúl rohanjak be, már az illendőség kedvéért is kénytelen vagyok általánosságban beszámolni azon tapasztalati dolgokról, melyek javaslatom előterjesztésére ösztönöztek. Ha talán őszinte leszek s oly aprólékos házi részletekre is kiterjeszkedem, melyekről eddig a komoly megvitátás folyamán nem

volt szó, s mely részletek — ha összességükben nem is, de közülök egy-egy itt is, ott is előfordult — azt hiszem, magunk között elmondva nem árthat az ügynek.

De hogy tárgyamra térjek, azt kérdem: hogy is állunk mi most felügyelet dolgában? Kénytelen vagyok bevallani: s e h o g y. Kezdetleges, rendszertelen állapot ez a miénk akármely oldalról is vizsgáljuk azt. Hej, pedig az az 1868. évi XXXVIII. törvényczikk mily atyailag gondoskodott rólunk! Adott édes mindnyájunknak három felügyelőt s bizony csak még sem elég, vagyis nem jól van megteremtve egyik sem! Hogy az idézett törvény minden jóakarata mellett is feltűnő hiányosságban szenved a tanítóképzők egyéb dolgai mellett a felügyeletre vonatkozólag is: megmutatják az alábbi s 22 éves tapasztalat alapján összegyűjtött, de csak részben felsorolt adatok, melyek hogy csak egyik-másik képzőben történtek meg, az kétségtelen, valamint az is, hogy csakis a *tanárok és igazgatók buzgalma, tapintata* őrizte meg a tanítóképzőket azon szomorú belviszályoktól, melyek a törvény hiányossága miatt bizony nem volna csoda, ha minden évben minden intézetnél oly sorrendben merülénének föl, a mint azokat alább felsorolom. Előre kijelentem, hogy az alábbiakban nem a mai tanítóképző intézeti élet hű rajzát akarom adni, hanem csak rámutatni kívánok ama gyakori félelmes e s h e t ő s é g r e, mely a tanítóképző-intézeti felügyelet törvényben gyökerező tökéletlensége miatt, ha tovább is úgy maradunk, igen könnyen kockáztathatja az intézmény óhajtandó folytonos tökéletesedését.

A tanítóképzők állandó felügyelői volnának: az igazgató, igazgató tanács és a kir. tanfelügyelő.

Az igazgató.

Mielőtt azonban róla szólnék, föl kell említenem a hármias felügyelet legtürelmesebb anyagát a tanítóképző-tanárt. Ha ezt kinevezik valahová, siet elfoglalni állomását, hol őt már készen várják elődjének árván maradt tantárgyai s így tanítja azt, a mi épen üres, gazdátlan jószág azért is, mivel az alkalmazásnál nálunk nem a szakképzettség, hanem a szükség az irányadó. Hogy 1—2 oly tantárgyat is kap, a mivel tanuló kora óta nem foglalkozott, az csak pár hétig tűnik fel furcsának előtte, majd megismeri a rendszert; ha pedig ellenkezni talál, kisütik, hogy az apja vagy a bátyja tanította vagy értett hozzá s szépen a nyakába varrják. Egy kicsit zsörtölődik ugyan a suba alatt, de aztán belenyugszik valahogy, gondolván, ha az ügy nem veszít az ő kontárkodásával, ő majd csak összeszokik az új tantárgyakkal valahogy. A tantárgy-beosztás ily szerencsés en s általános meglepédesre sikerülvén, egyhangú föllélekzés után megindul a munka minden oldalon.

Most már az igazgató veszi át a mozdony vezetését s a tanárok kötelessége ezután ő rá hallgatni, mert meg vagy on írva: «ő az intézet erkölcsi és szellemi összes ügyeinek vezetője és őre s ezek iránt felelős. Felügyel a tanárok működésére stb., kinek törvényes

rendeleteit s útmutatásait a tanár köteles teljesíteni.» Ez tehát meg volna mondva a törvényben elég alaposan, de a gyakorlati életben mégis másképen is lehet, vagyis magyarul annyit tesz, hogy az igazgató minden, a tanár csak afféle valamicske. A törvény szűk szavai csak az igazgató jogairól s a tanárok kötelelességeiről szólnán — az intézet vezetésének az igazgatói szokás, tapintat, akaratosság vagy gyengesség az irányadója. Már pedig ha a hivatali kollégiális élet ezeknek egyikén-másikán nyugszik, akkor csakugyan gyarló alapra van fektetve. Ott van ugyan a tanári gyűlés, de bizony ennek nálunk eddig kevés a jelentősége, mert ritkán kérdezik meg s ha fel is szólítják véleményadásra, határozataiból ritkán tűnik ki inkább a saját, mint az igazgató vagy más felsőbb hatóság akarata. Az igazgató az intézet feje, ott tehát más ne gondolkozzék, csak ő; az igazgató felelős mindenért, azért hát neki kell mindent elintézni s nem a testületnek, mely csak arra való, hogy látszathoz, mert a törvény úgy kívánja, helyeselje a hatóság bármily fajtájú eszméit; ha ezt megtehetné, legyen boldog vele s ne törődjék a világ folyásával, megy az nála nélkül is.

Ott van a miniszter által leküldött költségvetés. Ezt ugyan kevés testület ismeri, mert soha színét sem látta. Még az is meglehet, hogy az igazgató meg sem mondja, mert hát vele nem is köteles, hogy a könyv- és szertárak gyarapítására mekkora összeg van utalványozva, hanem rendel lapokat, könyveket a saját belátása szerint s azokat kegyesen adja át a szaktanárnak, mintha sajátjából vette volna.

Távol van tőlem a szemrehányás, de fel akarom tüntetni ezzel is azt a rossz szokást, hogy a mi tanítóképzőink igazgatásában s egész kormányzásában mindenből van elég, de az alkotmányosságból és nyilvánosságból minél kevesebb.

Egyik-másik növendék ellenszegül a tanárnak; a tanár nem büntetheti, mert bizonyosan még éretlen erre a nagy szerepre; az igazgató ugyan a következő tanári gyűlésre utasítja mindkettőt; addig vagy szépen elévül az egész ügy, vagy — alkotmányos országban élvén — a tanár és növendék kihallgatása után a tanári sértett tekintély egy dorgálással meg van reparálva. Hiszen a tanári testületnek még annyi hatalma sincs, hogy ösztöndíjügyekben igazgató tanács nélkül intézkedjék.

«Felügyel a tanárok működésére.» Fel ám, de hogy? Évenként 1—2-szer bepillant egyik-másik tanár órájára; de azért mégis biztos véleményt kell mondania a tanárok működéséről. Így aztán az igazgató óralátogatása egy olyan, papíron levő valami, a mit tulajdonképpen nem is lehet követelni, mert tudvalevőleg az igazgatóknak igen sok a dolguk. Azok a titkos és nyílt referádák pedig készüljenek aztán ezeknek a dolgoknak a figyelembevételével, mert a mai szolgálati viszonyok között mi sem lehetne könnyebb, mint egy tanítóképző tanárt vagy igazgatót illetékes helyen bevádolni, vagy ellenkezőleg, ok nélkül megkoszorúzni.

Ezek a hamarosan összeállított szemelvények mutatják, hogy mi minden megtörténhetett vagy megtörténhetnék nálunk a rendszertelenség miatt s hogy az itt-ott tapasztalt hibák mellett mégis oly kevés

veszekedés, czivakodás történt a tanítóképzőknél s ma ezen intézmény örvedetes fejlődését látjuk, az, mint mondám, mindenesetre az igazgatók és tanárok kölcsönös érdeme, kik legtöbbször el tudták találni a helyes útát s tapintatos eljárásukkal föntartották az intézetek kívánatos szellemi nivóját s megőrizték a túrhető kollegiális szellemet. De ha nézzük a tanár és igazgató közötti viszony rendezetlenségét s a törvény idevágó szakaszainak föltűnő hiányosságát, lehetetlen el nem borzadnunk, hogy mi mindenféle megeshetett volna rajtunk, ha az egyének okossága el nem hártja a veszélyt. Ez a bizonytalan állapot azonban tovább nem tarthat. Rendezni kell a szolgálati viszonyt, vagyis jöjjön el valahára a szolgálati pragmatika országa.

Legyen abban a megkívántató részletességgel fölsorolva a tanítóképző tanárnak és igazgatónak mind a joga, mind a kötelessége egyaránt; jelölje meg a kontroversiák kiegyenlítésének módját és irányját; szabályozza a tanár és igazgató közötti viszonyt mindkettő tekintélyének s állásuk méltóságának megfelelően, és pedig lehetőleg úgy, hogy ha a tanári testület viszi a munka túl nagy részét, az ő belátása szerint intéztessenek az ügyek, természetesen a felelősség kellő alkalmazásával. Meghatározandó a tanárok és igazgatók fegyelmi ügyeinek elintézési módja, mert ma ilyet nem ismerünk, hogy valahára a felsőbb hatóságok előtti alattomos és nyílt vádaskodásoknak útja vágassék s a szóbeli és felelősségnélküli, közvetett vagy közvetlen följelentések már egyszer kimenjenek a dívatból. Továbbá utasítások szerkesztendők a tanítóképzők ügyvezetéséről. Ma teljesen az igazgató belátásától, akarátólól függ minden; hadd tudja a tanár is, hogy minek hogyan kellene történnie s így öntudatosan, jogos alapon lehessen segítségére a dolgok helyes menetének, vagy pedig megakadályozhassa azt, mi esetleg annak ártalmára lehetne. Így aztán megszűnnék az igazgatói kód, melybe közönséges halandó bele nem pillanthat s így lenne a tanár és igazgató egymásnak nemcsak ellenőrzője, hanem segítő társa is. Ha végül a tanár is érvényesítheti magát az intézet kebelében úgy, a mint fáradságos munkája után méltán igényelheti, akkor nemcsak a tanárok szabadíttatnak föl mai szégyenletes, alárendelt helyzetükből, hanem számos biztosítékot teremtünk meg a további békés együttélésre s az intézetek szellemi emelésére.

• Az igazgató-tanács.

«Felügyel a tanítóképezde erkölcsi, szellemi és anyagi ügyeire, továbbá az igazgató és a tanárok működésére, a növendékek magaviseletére és előmenetelére stb.»

Erről a faktorról, azt hiszem, kár volna úgy, mint a tanítóképző oktatás és szellemi ügyek felügyelőjéről komolyan beszélni. Sőt ha az anyagi dolgok intézését vesszük, akkor sem lehet bebizonyítani, hogy erre a felszeg intézményre nekünk szükségünk van.

A középiskolák 8, a felsőbb leányiskolák 6 osztályúak, utóbbiak épen úgy internátussal vannak ellátva, mint a tanítóképzők s így ezekenél is fordul elő annyi dologi, személyi és szellemi ügy, mint bármelyik képzőnél s mégis annyira könnyen és jól elvezetik azokat az

igazgatók, hogy még soha egyiknek sem jutott eszébe a mi igazgató tanácsunk segítségét tőlünk elkívánni.

Miért volna szükséges épen csak egy 4 évfolyamú intézetnél, a tanítóképzőnél, az igazgató-tanács további lábatlankodása? Bizony, ezt 20—23 évi tapasztalat után semmivel sem lehet bebizonyítani. Az igazgatót eddig sem segítették semmiben, mert ingyen dolgozni nem akartak; a tanári testület dolgaiba való beavatkozásuk pedig nemcsak áldástalan, hanem hátráltató és megszegyenítő is volt. A tanítóképzők régen kinőttek már egy ily, laikusokból álló testület gyámsága alul s eddigi működésük után bátran tehetők a jól megérdemelt penzióba. Az igazgató-tanácsi intézmény végleges eltörlése azért is indokolt, mert a szellemi ügyekre való befolyásuk a tanítóképesítő vizsgálatoknál megszünt, az anyagi dolgok intézéseért pedig egy újabb min. rendelet egyenesen az igazgatót teszi felelőssé.

Az igazgató-tanács teendője osztassék fel egyrésztől az igazgató és tanártestület, másrésztől a valódi szakfelügyelet jövőbeli kezelője között.

A kir. tanfelügyelő.

Ha a kir. tanfelügyelőknek a tanítóképzést illető szakbeli iskolázottságát, sokoldalú elfoglaltságát, vagy 23 év óta a tanítóképzésre való befolyásukat tekintjük: bizony itt sem sok megnyugtatót találunk. Van olyan tanfelügyelő, ki — épen úgy, mint az igazgató-tanács — a tanítóképzővel szemben csak jogait érvényesíti. Míg azonban az igazgató-tanács tétlensége inkább hasznára volt a tanítóképzésnek, addig a csak szórványosan jelentkező tanfelügyelői tevékenység épen arról győzött meg mindnyájunkat, hogy nekünk valamivel különb és intenzívebb felügyeletre volna szükségünk.

A kir. tanfelügyelők munkásságát a nép- és polgári iskolák anynyira igénybeveszik, hogy a tanítóképzők részére abból alig jut más, mint az igazgatói fölterjesztések vagy a miniszteri rendeletek továbbítása s a képesítő vizsgálatokon való megjelenés. A tanfelügyelő tehát az intézet belső ügyeit s a tanárok működését nem személyes, közvetlen tapasztalatból, hanem legfeljebb csak az igazgató referáciájából ismerheti; így aztán intéz ő mindent úgy, mint az igazgató diktálja s olyannak ismeri az intézetet s a tanárt, milyennek az igazgató rajzolja. Pedig némelykor talán nem ártana az igazgatót is felügyelni és ellenőrizni, mert ő is csak ember s jogain kívül neki is vannak kötelességei, melyeket ő is teljesíthet jól vagy rosszul. Sőt az igazgatói állás még szigorúbb felügyeletet kívánna, mert az igazgató nemcsak tanít, hanem a testületi közszellem megteremtője, irányozója; az ő személyéhez van kötve az intézet szellemi, erkölcsi és társadalmi tekintélye. Ezekhez pedig igen sok tudás, tapintat, türelem, lelkesedés, erély, jószív stb. szükséges, melyek közül egyik-másik nála is hiányozhatnak. Ha a képzők föltöltés hatóságát nem egy — tisztelet a kivételnek — akárből lett tanfelügyelő, hanem a tanítóképzés terén tapasztalt s érdemeket szerzett s tudományos képzettségével is imponáló egyén állana, a ki

gyakori és beható vizsgálatai alkalmával mélyebben is bepillantana az intézetek belső világába, — nemcsak a tanítóképzők szellemi élete frissülne föl, lenne produktívabb és összhangzóbb, hanem sok oly kisebb-nagyobb zürzavar, elégedetlenség, önkény fojtatnék el már csirájában, mely a tanítóképzőknel is alattomban ugyan, de csekély megszakításokkal állandóan tenyészik.

Aztán a tanítóképző tanárra nézve napjainkban mi a tanfelügyelő? Papiro n fölöttes hatóság, az életben egy láthatatlan, de nagy ritkán mégis testet öltő szellem. Megeshetik, hogy a tanfelügyelő az évi tankepesítői látogatás alkalmával inkább törődik az apró-cseprő dolgokkal, mint azzal, hogy milyen viszonyok közt él az intézet, van-e hiány stb; ez vagy ama tanár hogyan tölti be hivatását, vagy hogy a tanári testület mily nézeteket táplál s mit gondol az intézet emelése, a hiányok orvoslása tekintetében stb. Alig vált 1—2 barátságos, vagy ilyen-olyan szót a tanárokkal, s mihelyt egy őszinte, komoly szó, esetleg panaszkodó hang üti meg füleit: a hivatalos, olympusi köd homályában azonnal láthatatlanná lesz. Az intézet belső életének teljes és igaz megismerése céljából gyakran megelégszik az igazgatónál folytatott barátságos diskusszióval.

Hosszú időközökben ugyan, de némelykor így informálódik a tanfelügyelő az intézet legvitalisabb kérdéseiben; így lesznek a tanárok előtte olyanokká, kikkel érintkezni nem szükséges, sőt nem is jó. Ily és ehhez hasonló gazdag tapasztalatokkal megrakodva folytatja körútját a tanfelügyelő úr s erősen meg van arról győződve, hogy az intézet ügyei jól mennek, mert — ha más nem is — de az igazgató derék, okos ember.

Sok tanítóképző kivette ezelőtt, azt hiszem, az efféle szakszerű tanfelügyeletből a maga részét.⁵⁾ Hogy ez mennyire vált a tanítóképzés javára, s mily mértékben emelte a tanártestületek önértetét: azt most ne feszegezzük, hanem inkább mondjuk ki határozottan, hogy ezekkel a kedélyes, pátriarkális állapotokkal, még a netáni eshetőségekkel szemben is, végleg szakítani kell s a tanítóképzés fontosságának megfelelő, valódi szakfelügyeletről kell gondoskodni.

Nekünk — a fentebbiek kiegészítéséül legyen mondva — oly felügyelőkre van szükségünk, kik a tanítóképzés fejlesztésére és ellenőrzésére elég idővel, szakképzettséggel s tapasztalattal rendelkeznek; kiknek egyedüli feladatuk a tanítóképzők működésének irányt adni s azok belső életét minél gyakrabban és behatóan megvizsgálni, szóval kizárólag csupán a tanítóképzőknek élni.

Tehát a középiskolák példájára az állami és felekezeti tanítóképzők fölé főigazgatók állítandók hasonló befolyással és hatáskörrel. Azok aztán gondoskodnának róla, hogy a tanítóképzők belső élete; ügymenete egy csapáson haladjon, míg ma egyik alig ismer a másikra.

Tér és idővesztegetés volna szakemberek előtt e kérdésről hosszabban beszélni; azért a valódi szakfelügyelet és az azzal szorosan

⁵⁾ Azt hisszük, az ilyen módon teljesített felügyelet a ritka, kivételes esetekhez tartozhatott. Szerk.

összefüggő képzőintézeti kérdések megoldása céljából a következő javaslatot teszem.

1. Az igazgatói és tanári szolgálati pragmatika életbeléptetendő.

2. A tanítóképző-intézeti ügymenetre vonatkozólag utasítások állíttassanak össze.

3. Az igazgató-tanács intézménye eltörölendő.

4. Az állami és felekezeti tanítóképzők a kir. tanfelügyelők hatásköre alul kivétetvén, az ország tanítóképzői 8—10 csoportba osztva ugyanannyi főigazgató alá helyeztessenek.

5. A tanítóképesítő vizsgálatokra, a főigazgatók akadályoztatása esetén miniszteri biztosok küldendők ki.⁶⁾

Egy régi tanár.

Az eperjesi állami kisdedovónóképző-intézet ünnepélyes megnyitása.

Valóban lélekemelő ünnepélynek voltak tanúi azok, a kik november 20-dikán az eperjesi vármegyeház nagytermében összegyűltek, hogy jelen legyenek Eperjes új, nagyjelentőségű kultúrintézményének, az állami kisdedovónóképző-intézetnek megnyitásán.

Délelőtti 10 órakor szép közönség gyűlt össze, melynek soraiban képviselve láttuk a város és a vármegye intelligenciájának minden rétegét. Ő felségének arcképe alatt emelvény volt fellállítva, ezen foglaltak helyet a megnyitásnál közvetlenül érdekelt körök: a város és vármegye, az új intézet képviselői és az utóbbinak tanerői. Oldalt állottak sorfalat a növendékek, a kik megelőzőleg — kiki saját vallásának követelményei szerint — részt vettek az ünnepélyes istentiszteleten.

⁶⁾ Gróf Csáky Albin vallás- és közoktatási miniszter úr a költségvetés tárgyalásakor kijelentette, hogy az állami és felekezeti tanítóképző-intézetek felügyeletét reformálni fogja. Minden észszerű reformnak alapfeltétele a tényleges viszonyok ismerete. Ha bajainkat, sérelmeinket nem tárjuk fel, sőt eltitkoljuk, sohasem jutunk előre. Ez az oka annak, hogy e cikket, a mely kényes természetű ügyeket tárgyal, habár névtelenül is, közöltük. Nem hagyhatjuk azonban a cikket az ügy és az igazság érdekében megjegyzés nélkül. Szerző, több tekintetben tévesen ír a tanítóképzők igazgatásáról s egyoldalúan ítéli meg a helyzetet. Igaz ugyan, hogy a tanítóképző intézetek tanári testületeinek koránt sincs meg az a hatásköre, a mely öke: az intézetek vezetésében jogosan megilletné, s a mennyit az ügy érdeke is megkívánna; de ennek nem az igazgató, hanem az igazgatótanácsai intézmény s a mai felügyeleti és kormányzati rendszer az oka. Igazgatóink, a mint a cikkíró is elismeri, tapintattal, nemes buzgalommal, sőt néha önfeláldozással, nagy nehézségekkel küzdve viszik hivatalukat, a miért öket méltán illeti elismerés. S ha van is baj, s fordul is elő visszás helyzet, ez azért van, mert az ő kezököt is megkötik az egész tanítóképzésre nehezedő bajok s az aprólékos dolgokba is minduntalan beavatkozó közvetlen felső hatóságok. A baj forrását abban találjuk, hogy a legtágabb általánosságban meghatározott és a körülbelül egyformán hangzó utasítások majdnem teljes szabadságot adnak a tanítóképzők ügyeiben az intéző három hatóságnak, az igazgatónak, igazgató tanácsnak és a tanfelügyelőnek. Ezért hol az egyik, hol a másik, vagy harmadik kerekedik felül és nyer aránytalan tulsúlyt az ügyek vezetésében. Reformálni és szabályozni kell tehát a tanítóképzők igazgatásának és felügyeletének ügyét. Szerkesztő.

Pont 10 órakor belépett a terembe, egy küldöttség által kísérve, *Szathmáry György* miniszteri tanácsos, a közoktatási kormány képviselője, a kit közönségünk irodalmi és parlamenti működéséből hír szerint már régóta ismert és dörgő éljennel fogadott. Így együtt lévén az ünnepély minden tényezője, a növendékek rázendítették a Himnuszt, mely precziz betanításával és diszkrét előadásával nagy tetszést aratott.

A Himnusz akkordjainak elhangzása után fölkelt *Füzy Béla* dr., kir. tanfelügyelő és igen szép beszédet mondott, a melyből közöljük a következő részeket:

Méltóságos miniszteri tanácsos úr! Sárosvármegyének és Eperjes sz. kir. városnak hő vágya beteljesedett. A magas kormány befolyása javunkra döntött, midőn a vármegyét értesítette, hogy a vármegye és város kérésének helyt engedve, a felső-magyarországi kisednevelő-intézetet vármegyénk székhelyén, Eperjesen, állítja fel. Méltóságod ismeri vármegyénk viszonyait, tudni méltóztatik, hogy a testvérlakta népek közül talán egyedül Sárosvármegye vehető édes hazánk ama részének, hol a nemzetellenes törekvések nem találtak visszhangra a multban és nem a jelenben, mert vármegyénk tótajkú népe mindig össze tudta egyeztetni nemzetiségének tartozó kegyeletét az egyházi, magyar állami nemzeti eszme iránt tartozó szeretetteljes kötelességgel. És ha tót hangokat isz vernék vissza e vármegye hegyei, ha tót dallamokban fejezik is ki erdőink és rétjeink pásztorai szívök érzelmeit, mégis e nép testestül lelkestül magyar, mert sem családi, sem társadalmi életében, sem dalaiban, sem hitbeli törekvéseiben nemzetellenes törekvések nem nyilvánultak soha.

Biztosítja ezért a kormányt, hogy e nagy hordejű nemzeti hivatást teljesítő kiseddóvónőképző-intézet, mint gyöngéd, fiatal rózsató, nemcsak jó talajra, de gyöngéd, szeretetteljes ápolókra talált a vármegye intéző köreiben és népében.

Állami jellege van ez intézetnek, vallás- és nyelvkülönbség nélkül nyitja meg ajtaját mindenkinek. Egyenlő jogokat gyakorol itten mindenki, ugyanaz a kötelesség teljesítése vár ez intézmény minden tagjára nézve. Ez intézet lobogója a magyar nemzeti zászló, melyen örökké fénylő betűkkel Isten, király és haza van felírva. Jeligeje: «Szeresd felebarátodat, mint önmagadat». Ez intézet mindenkör össze fogja tudni egyeztetni a növendékek hit és anyanyelvi érzelmeit az édes, közös hazának szeretetével.

Szónok ezután szépen fejtegeti a kiseddóvóképzés fontosságát s beszédét így fejezi be:

Méltóságos uram! Sárosvármegye népoktatásügyének tanfelügyelője, mély halálját fejezem ki a vallás- és közoktatásügyi magyar kir. miniszter úr képviselője előtt ama jóakarátért, melyben ez intézmény keletkezésében vármegyénk népoktatásügyét emelni méltóztatik, méltóságod, minden nemes ügy országosan ismert férfia, együtt munkálkodott méltóságos Szmracsányi Jenő főispán úrral és mindenkör lelkes és tetterős nagyságos Szinyei Merse István alispán úrral. Eperjes sz. kir. város közönsége is szép anyagi áldozattal járult ez intézmény megteremtéséhez. Midőn méltóságodnak, mint a vallás- és közoktatásügyi magyar

királyi miniszter úr nagyon tisztelt és érdemes képviselőjének újból hódolatteljes tiszteletemet bemutatom, mély alázattal kérem méltóságodat arra, hogy kisdedóvó-intézetünket a mai napon ünnepélyesen megnyitni kegyeskedjék.

A tanfelügyelő e meglehangú szavai után a kormány képviselője következő beszéddel adta át az új intézetet:

Nagyságos alispán úr! Tisztelt ünneplő közönség! Egyetérttek a tanfelügyelő úrral különösen abban, midőn a vármegye közönségének vallás- és nyelvkülönbség nélküli kifogástalan érdemeit emelte ki, egyetérttek abban, mik ez intézet külső kifolyására vonatkoztak; ennél fogva tüzetes fejtegetésbe nem bocsátkozom és rövid leszek. A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr ő nagyméltóságának, valamint a megye kitűnő fiának, Berzeviczy Albert államtitkár úr ő méltóságának legszívélyesebb üdvözlését és elismerését szerencsém van kifejezni mindazon egyesületek és tényezők irányában, kik áldozatkészségük által lehetővé tették e nagyfontosságú tanintézet létesítését. Valóban nemesebb, életbevágóbb fontos intézménynek nem is hozhattak volna áldozatot. Ez az intézet a kisdedóvás terén a népnevelési, kulturális, valláserkölcsi, nemzeti és állami érdekeket van hivatva szolgálni: nincs olyan intézmény, melyhez oly fontos közérdek szála fűződne, mint a kisdedóváshoz. És valóban, fogja-e ez intézet az előbb említett érdekeket szolgálni? Ez attól függ, hogy megnyerik-e a kebeléből kibocsátott okleveles növendékek ama készültséget, mely mindama számos közérdekre irányul. Én bízom benne, hogy igen. E bizalomnak első biztosítéka, mit a tanfelügyelő úr is szíves volt említeni, a megye és város tisztelt közönségének hazafias érzülete, vallás- és nyelvkülönbség nélkül; továbbá a művelt közönségnek, melynek szeme előtt ez intézet működését kifejteni, nagybecsű érdeklődése; biztosít még az intézet igazgatója, ki nek működését már régóta figyelemmel kísérem.

Tekintettel a helyi viszonyokra, ki kell emelnem ez alkalommal egy állami szempontot, mely nemcsak állami érdek, de törvényes követelmény, a mennyiben a kisdedóvó-intézetekre hozott 1891. évi XV. törvénycikk eleje így szól: «A kisdedóvó-intézetekben, melyeknek foglalkozási nyelve nem magyar, az állam elrendeli, hogy a kisdedékek a magyar nyelv ismeretére vezetve legyenek.» Azt kérdem: fognak-e ennek az intézetnek növendékei, ha majdan óvónők lesznek, ennek végrehajtásában közreműködni? Hiszem, reménylem, hogy igen. A magyar nyelv sikeres tanításának kérdésével elméletileg és gyakorlatilag sok téren foglalkozott ez intézet érdemes igazgatója; ennél fogva hiszem, hogy a növendékeknek elegendő készültséget fog nyújtani, hogy hivatásuknak megfelelhessenek. Midőn a magas kormány Hódmező-Vásárhelyen, Pozsonyban, így délen és nyugaton létesített kisdedóvó-képezdéket, még egy feladata volt, hogy északon is létesítsen egyet. Az általános szempontok latbavetése Sárosvármegye mellett döntött, mely központja a felvidéknek; hozzájárult még e vármegye kifogástalan hazafias érzelme, mely a köznépből és a művelt közönségben egyaránt él. Ime, az intézet a város falai között. Adja Isten, hogy a várakozások beteljesedjenek, az intézet felvirágozzék és áldásosan működjék, hogy a

növendékek az oktatás által áthatva, hivatásuk körében eredményes munkálkodnának.

Én hiszem, hogy az intézmény hasznos voltáról meg fog győződni a közönség, mely belátás hiányából idegenkedik a kisdedóvas intézményétől. Az évenként beérkező adatokból látom, tudom, hogy az idegenkedés részint anyagi okokból, részint szűkkeblűségből ered. Erre a nehézségre számítani kell, ezt le kell győzni és erre különösen az intézetből kikerülő óvónők vannak hivatva.

Kérve Isten áldását a tanári karra, a növendékek működésére, az intézetet ezennel ünnepélyesen megnyitom.

A miniszteri tanácsos beszéde után támadt lelkes éljenzés csillámpúttával az új intézet igazgatója *Láng Mihály* vette által a gondjaira bízott kulturintézményt, kinek beszédéből közöljük a következő figyelemre méltó részeket:

Méltóságos miniszteri tanácsos úr! Eperjes szab. kir. városa és Sárosvármegye ma ünnepet ül, a szeretet egy szép alkotásának győzelmű ünnepét. Az ige, mely e város és vármegye nemes közönségének ajkán élt, testet öltött; ezek hite életet nyert, mert ime meg van, él az eszme, megnyílt kisdedóvónőképző-intézetünk. A magas kormány, a város és vármegye összhangzó törekvése, áldozatkészsége, magasztos honszeretete megalkotá nemzeti kulturának ez alapvető várát, melynek erején sem féltékenység, sem szűkkeblűség nem fog diadalmaskodni soha. Azt mondhatnám, hogy intézményünk Isten szentegyháza, a hol a Krisztus urunk hirdette felebaráti szeretet nem pusztá idea, hanem valóság, a hol az ember a fenségesen ragyogó cél felé törve, tündérszárnyakon emelkedik felfelé, oda a hol szív szívhez fűződve, az önzetlen szeretet fényével árasztja el a szent hajlék minden zugát.

Ezután kifejezvé a kisdedóvóintézetek magasztos krisztusi hivatását, így szól:

Ünnepünk a honszerelem győzelmű ünnepé is. Mi lennénk haza nélkül? Megsemmisülnénk a népek nagy áradatában. Mi lennénk nemzeti nyelv nélkül? Eltűnnénk a föld színéről. A kisdedóvas a hazaszereget és hazai nyelv apostola, mint első szántóvető, elveti a gyermeki lélekbe a hazaszereget magvát, műveli az édes anyai nyelvet s így e haza minden gyermekét lélekben és nyelvben egybefűzvé, jelentékeny befolyást gyakorol a magyar nemzet számának és erkölcsi erejének gyarapítására.

A kisdedóvas célja ideális; eszközei, melyeket felhasznál, nemesekek. Nagy súlyt fektet a nemzeti szellemre. Ezt állítja vissza régi jogaiba, hogy mindaz, mi nemzeti jellemvonásunknak árthatna, mélyebb gyökereket ne verhessen. A nemzeti szellemet felszabadítja a kultúrában előrehaladottabb szomszéd népek nyomása alól; még pedig az által, hogy csak olyan irodalmi műveket vesz figyelembe, a melyek a nemzeti sajátságokat híven tükröztetik vissza és nyelvi tekintetben mintául szolgálhatnak; óvatosan kerüli az idegen népek szellemi termékeit, a nélkül azonban, hogy vívmányaiktól teljesen elzárkóznék. Meg fogja tisztítani a kisdedóvas irodalmat a sok salaktól s így lehetetlenné teszi a nemzeti lélekkel és nyelvvel úzott visszaélést. A kisdedóvas kiszámíthatlan

szolgáltatokat tehet a nemzetnek; de ha a helyes ösvényről letér, annyit árthat, hogy összes felsőbb közművelődési intézeteink sem képesek a veszedelmet megszüntetni. E hazát lélekben és nyelvben a kiseddévás teljesen magyarrá teheti, a nélkül, hogy vétkeznek a testvérnépek jogai ellen.

Nem czéлом e helyen gyermekirodalmunk gyöngyeit elősorolni. Tompa, Arany, Petőfi s jeleseinknek még egy nagy sora nekünk felnőtteknek írt, az érett korú nemzetnek; egyikük-másikuk csak elvélve szólalt meg a gyermekek nyelvén.

Gyermekirodalmunk műveletlenül maradt s ezért el is lepett bennünket a német nép a neki, de nem nekünk való gyermekirodalmi termékekkel. Kiadóink — mert eredeti jó magyar műveket nem kínált senki — lefordították a németek képes- és verses-könyveit s nemzeti érzésünk és nyelvünk nagy veszedelmére elárasztották velök e haza minden részét. E férczelmények képezték a kiseddek lelki táplálékát, óvodáink ezekből merítették a nevelési anyagot; de nem jobbak azok az émélygős száraz versek és mesék sem, melyeket idegen forma és tartalom szerint magyar óvók gyártottak. Nagy veszedelem fenyegette kiseddeinkben a nemzeti szellem tisztaságát, eredetiségét, sajátosságát. Mikor legnagyobb vala e téren a sötétség, megjelent hazánk egén egy ma is fényesen ragyogó nap, fényt, világosságot meleget hozva kiseddeink lelke számára. Nehezen törhetett e nap sugaraival magának utat, mert sűrű felhők zárták el tőlünk; e sűrű felhők, e ködök nem voltak mások, mint százak anyagi érdekei. A nap világitott, a köd eloszlott és ma a maga teljes pompájában áll előttünk a hozzátartozó csillagokkal. E naprendszer kisednevelési irodalmunk egén *Pósa Lajos* és irodalmi iskolája.

Pósa Lajos érdeme nagy, befolyása a nemzetre felér milliók erejével. Dalai, meséi, elbeszélései, versei otthon vannak e hazában; a falusi gyermek, a városi úrfi Pósa zengzetes verseit mondja, az ő meseiben gyönyörködik, az ő dalait adja szájról-szájra.

A ki meg akar szabadulni az idegen pedagógiai befolyás alól; a ki meg akarja érteni, mi az a magyar nemzeti pedagógia, mi az a magyar nemzeti szellem: az nyissa fel Pósa örökké élő műveit, mert azokból, mint kristálytiszta forrásból, új életet meríthet és eltévedt lelkét újjáteremtheti.

Pósa költészete nélkül magyar nemzeti kiseddévást elképzelni nem tudok.

A nemzet pénzét jobb helyre nem teheti, mintha a kisednevelési irodalom e gyöngyeivel árasztja el óvodáinkat s óvónőink lakását. Így, de csakis így szoríthatjuk le a sok gyomot a kisednevelés virágos kertjében.

Ezután fenkölt szavakkal festi amaz érzelmeket, a melyek lelkét elfogják, midőn az intézet vezetését kezébe veszi: »Átveszem a magyar nemzeti művelődés alapját megvető intézetet Isten nevében, bizva végzetlen irlalmában és malasztjában; mert hiszen kinyilatkoztatá nekünk: «Ki bennem hiszen, az nem csalatkozik.»

«Elzarándokolok a nemzet nagyjainak örökkön élő emlékeihez; ke-

zembe veszem halhatatlan alkotásaikat; mintául választom fényesen ragyogó tetteiket és ezen az ösvényen haladva, lelkem meg fogja találni a biztos kalauzt.»

Igazgató szavait a kormány képviselőjéhez, Szathmáry György miniszteri tanácsoshoz, a város és vármegye közönségéhez, az alispánhoz, a tanfelügyelőhöz és a polgármesterhez intézett köszönettel fejezte be.

Az igazgató beszéde után, mely a jelenvoltakat zajos tetszésre ragadta, még Szinyei Merse István, alispán, ki az intézet létesülése körül erélyes és czéltudatos közbenjárásával hervadhatatlan babérokot szerzett magának, rövid, de benső melegtől áthatva köszönte meg a kormány képviselőjének megjelenését, valamint kérte, hogy jóakaró érdeklődését továbbra is megtartsa

Ezután újra a növendékek énekeltek, mire a sikerült ünnepély véget ért és az új intézet ideiglenes helyiségének megszemlélése következett. Az intézet ideiglenes helyiségei a körülményekhez képest megfelelnek, de máris gondoskodva van egy czélszerű új épület emeléséről, mely a mostaninak helyén lesz.

N É P O K T A T Á S .

Népoktatásunk fejlesztése.

Csáky Albin gr. vallás- és közoktatásügyi miniszter, a képviselőház november 21-diki ülésén a következő jelentést terjesztette be:

A t. képviselőház folyó évi márcz. hó 20-án tartott ülésében a következő határozatot hozni méltóztatott:

«Tekintettel arra, hogy Magyarországnak az óvodákban kezdődő és a legfelsőbb tanintézetekben végződő közoktatása még nagyon fejletlen, mutassa ki a közoktatási miniszter, hány óvodára, népiskolára és tanintézetre volna még szükség, hogy a mai kívánalmaknak megfeleljen?

Továbbá mutassa ki, mennyi idő alatt, mily arányban és mennyi költséggel lehetne azt életbe léptetni s az 1894-iki költségvetéssel egyetemben terjeszse be a tervet a képviselőháznak.»

Ennek a határozatnak a tisztelt pénzügyminiszter úrral egyetértőleg eleget teendő, mindenekelőtt annak kijelentésével tartozom, hogy a felvetett kérdéseket tanulmány tárgyává tevén ez alkalommal csak a kisdé-óvodák és elemi népiskolákra vonatkozólag terjeszthetek elő megközelítő tervet, minthogy leginkább e téren mutatkozik érezhető szüksége az ilyenmű állami intézetek szaporulásának.

Ellenben a középiskolákra nézve az idézett határozatban kívánt tervezet ez idő szerint már azért sem terjeszthető elő, mivel előbb a már korábban felvetett egységes középiskola kérdése döntendő el, mely

többé-kevésbé érinti a polgári iskolák és másnemű tanintézetek helyzetét és szervezetét is esetleg.

A mi pedig a legfelsőbb tanintézetek szaporításának kérdését illeti, e téren mindenesetre szintén törvényhozási intézkedéseknek kell az adminisztratív intézkedéseket megelőzniök, s azok nélkül ma még a létesítendő intézetek száma és rendeltetése felől világos képet alkotni nem lehet.

Visszatérve most a kiseddóvók és elemi népiskolák ügyére, tájékozásul megemlíteni kívánom, hogy ezek tervbe vett újabb létesítésével az állami és közművelődési érdekek szem előtt tartása mellett, tekintettel voltam a községek anyagi helyzetére is.

És létesíteni óhajtom az alább feltüntetendő mérvben ez intézeteket egymással kombinálva, oly módon, hogy a mely községben van már állami elemi iskola, de nincs kiseddóvoda, ugyanott létesíteném, a mennyiben szükségesnek mutatkozik, mintegy alépítményeül az elemi iskolának az óvodát is — illetőleg a viszonyok szerint az állandó vagy nyári menedékházat; viszont a hol már van óvóintézet, de nincs állami elemi népiskola, ott ez utóbbit állítom fel; végül, a hol egyik sincs meg: ott mind a kettő létesítendő lesz.

Külön-külön szólva most ez intézetekről, és pedig először a kiseddóvó intézetekről, a bekívánt adatok szerint állítandó volna 1189 községben és pedig:

383	községben	állami	kiseddóvoda,
316	»	»	menedékház
440	»	»	nyári menedékház.

Ezek költsége kitesz:

I. A kiseddóvóknál (személyi és dologi kiadások, felszerelés, építési költség) 1.268,777 forint.

II. Az állandó menedékházaknál (személyi és dologi kiadások, felszerelés, épít. költség 760.200 forint.

III. A nyári menedékházaknál (szem. és dol. kiad. felszer.) 74.620 frt. Összesen 2.103,597 forint.

E főösszegeből állandó évi teher 426.535 frt, egyszerismindenkorra pedig 1.677,062 frt.

A mi az elemi iskolákat illeti, ugyancsak a rendelkezésemre álló adatok szerint 500 községben 900 tanteremmel és ugyannyi tanerővel ellátott újabb állami elemi népiskolát kellene állítani, melyek évi összköltsége (a tanítók javadalma, tantermek bérlete s más kisebb kiadások czímén) 617,000 frtot tenne ki.

Ehhez járul a tantermek bebutorozására szükséges 351,000 frt kiadás is egyszerismindenkorra.

De növekszik még a költség úgy az óvónők, mint az elemi iskolai tanítók ötödéves korpótlékaival is. Az utóbbiakat a nemrég szentesített 1893. év: XXVI. t. cz. öt ízben 50—50 frt korpótlék illetné meg.

Ha tehát évenként 50 új iskola állíthatnák, átlag 90 tanítóval, a korpótlékok tennének 5 év mulva 4500 frtot, 10 év mulva 13,500 frtot és így tovább.

Itt azonban sietek megjegyezni, hogy tekintettel a minden eset-

ben felmerülő tárgyalások hosszadalmasságára, a gyakorlati kivitel nehezségeire, de különösen az állami pénzügyekre, sem az itt szóban levő kisdedóvó-intézeteket, sem az elemi népiskolákat nem vélném egyszerre és rohamosan, hanem 10 évi időszakra arányosan felosztva létesítendőnek, oly módon, hogy e terv 10 év alatt keresztül vihető volna, ha — a mennyiben a mindenkori pénzügyi viszonyok engedni fogják — 1895. évtől kezdve a már létező intézetek természetes fejlődése által igényelt költségeken kívül kisdedóvási czélokra évenként 210,000—210,000 frt, a népiskolaiakra pedig évenként 100,000—100,000 frt többköltség vétetnék fel az államköltségbe.

Az állam pénzügyi viszonyainak újabb időben tapasztalt örvendetes javulása remélni engedi, hogy a javulás jövőben még fokozódván, az előadott terv fokozatos keresztülvitele nem fog pénzügyi akadályokba ütközni. De remélem egyúttal azt is, hogy az érdekelt községek a lehetőségig szintén elősegítendik hozzájárulásukkal a szóban levő intézetek létesítését akkor, midőn az állam saját művelődésük érdekében ily tetemes áldozatokat hozni hajlandó.

Ezekben kívántam a t. képviselőház fenti határozatából kifolyólag minden megfontolást igénylő körülmény figyelembe vételével a legközelebbi 10 év munkatervét a kisdedóvás- és népoktatásra nézve előterjeszteni.

De még a tervezet keresztülvitele után is várni fognak a kormányra a teendők és háarulni fognak az államra újabb áldozatok, mint-hogy a kisdedóvásról szóló organikus törvény teljes végrehajtása és megvalósítása, mint ezt már a 25 év óta fennálló népoktatási törvény-nél is tapasztaljuk, nem egy-két év és még egy decennium, hanem annál nagyobb idő munkáját és feladatát képezi. Főkép az nehezíti a gyorsabb tempóban való haladást, hogy a községek súlyosan vannak községi pótagókkal terhelve, úgy, hogy az 1890. évre összeállított statisztikai munkálatnak az ország 12244 községe közül 9577 községre nézve ismeretes adatai szerint csak 1116 helyen nincs kivette községi adó, továbbá csak 1482 községben marad a pótagó 20%-on alul s így a községek zöme 20%-ot meghaladó pótagóval van megróva. A közgazdasági viszonyok folytonos javulásával azonban ez a helyzet is fokozatosan jobbra fordul, de ehhez idő kell.

Budapest, 1893. évi november hó 17-én.

ISMERTETÉSEK.

Tanítóképző-intézeti értesítők. 1892/3.

Bajai állami tunitóképző.

Értesítőjét és egyúttal igazgatói jelentését dr. Bartsch Samu igazgató közli a 80 lapra terjedő füzetben. Az igazgató hálásan emlékezik meg a kormánynak két fontos intézkedéséről: egyik az hogy

Nagel Sándort rendes tanárrá nevezték ki, s a tanári kar létszáma Bellosics Bálint segédtanárral gyarapodott, másik, hogy a tanárok fizetése az 1893. évi IV. tczikk értelmében emeltetett. Mind a r. kath. mind a gör. kel. vallású tanulók a kántorságban is tanítottak.

A tanító-növendékek száma: I. osztályban 21, II. osztályban 18, III. osztályban 20, IV. osztályban 11; közülök bajai 23, szülőik foglalkozására nézve tanító fia 18. Segélyezésükre 4370 frtot fordítottak.

Az intézet tornacsarnoka 6000 frtért, fölszerelés 1200 frtért elkészült és a főépület kibővítése folyamatban van.

A hat szakosztályból álló könyvtár minden irányban gyarapodott, vétel és ajándék útján. Állománya 1573 mű. Az ifjúsági könyvtár 340 művet számlál, a népiskolai tankönyvek és vezérkönyvek gyűjteménye 120 munkából áll. Gyarapodást mutatnak a szertárak is, jó részben a tanulók közreműködésével.

Az értesítő részletesen adja a tananyagot és a tanulók előmenetelét, úgyszintén az évharmados értesítők mintáit és az órarendet.

Beható jelentést tesz az igazgató a tanulók egészségi körülményeiről, a nyári és téli fürdésről, kirándulásról és tanulmányi utakról, a tornáról és játékról. Utóbbira vonatkozólag Nagel Sándor tanár külön táblázatot mellékel a tanítónövendékek koráról, tornaerejéről, mellbőségéről, magasságáról és arról, vajjon a tanuló dohányos-e vagy nem?

Évközken volt koronázási ünnepély, év végén tornaverseny.

Tanítói oklevelet 12, kántori oklevelet 4 jelölt nyert.

Brassói ág. ev. tanítóképző.

Az intézet minden tekintetben alárendelt szerepet játszik az ág. ev. gimnázium mellett. A fennállott két évfolyamban II. osztályra 4, a IV. osztályra 4 tanuló esett, közülök év végére maradt 5.

Debreczeni ev. ref. tanítóképző.

M. Joó István, igazgató, kimerítő jelentést tesz a debreczeni tanítóképzőről és elemi iskolákról. Az előbbire vonatkozólag kiemeljük az igazgató panaszait. A tanulók előmenetele kielégítő, erkölcsi magaviselete pedig öröndetes. De intézetükre elszomorító az évenként ugyanazon irányban ismétlődő eset, hogy a beírt tanulóknak 24—30% már az első félévben eltávozik részint szellemi, részint anyagi szegénység miatt. Ily kevésértelmű ifjú emberek sok helyt tanítókul választatván, fogyatékos erkölcsi viseletüknél és ismereteiknél fogva az intézet jó hírnevének ártnak. Az ily ifjakkal alkalmazása eltiltandó volna.

Hajdu-vármegye és Debreczen tankerület területén Eötvös K. Lajos kir. tanfelügyelő «Gönczy egyesületet» alakított, melynek elnöke Kovács L. tanítóképző tanár. A képző önálló rajztanári állomást is nyert. Tanári testület: Joó István, igazgató (neveléstan 12 ó.), Kovács L. r. t. (vallástan, számtan 16 ó.), Somogyi P., r. t. (magyarnyelv, történelem 19 ó.), Orosz J. (természetráaj, földrajz 19 ó.), Dr Török

József (embertan, életmentés 4 ó.), Bencze I. (rajz, írás, mértan 16 ó.), Tóth M. (torna 4 ó.), Domokos K., gazd. int. tanár (méhészet 1 ó.) Sücs M. (gazdaságtan 4 ó.), Békessy L. (állattenyésztés 2 ó.), Takács K. (kertészet 2 óra).

A közlött tananyagból különösen a gazdasági részt emeljük ki.

Tanítónövendékek I. oszt. 34, II. oszt. 25, III. oszt. 18, a IV. osztályban 16, létszám év végén 93, míg a felvett tanulók száma volt 123. 5 tanuló évközben tanítóásra bocsáttatott.

Az ifjusági önképzőkör serényen munkálkodott; tagjai írásbeli dolgozatokat készítettek és szavaltak; külön énekkarral és zenekarral is bírt az ifjuság.

A tanszer-gyűjteményeknek minden ágazata gyarapodott. A tanulók segélyezése: 74 tanuló nyert szabad lakást a főiskolában, legtöbb második díjú ellátást kapott a tápintézetben. Sokat kerestek a temetésrejárással és 480 frtot legáczióban. Számos alapítvány szolgált a szegény tanulók segélyezésére. A tanítóképesítést külön szabályzat értelmében tartják: oklevelet 18 tanítójelölt és 14 hittanhallgató nyert.

Eperjesi ág. ev. tanítóképző.

Gamauf György igazgatói jelentését Fabriczy János 1893. ápril 10. elhunyt kartársunk nekrológja követi, ugyancsak az igazgató tollából. Tanári testület: Gamauf Gy. igazgató (heti 27 óra), Zsarnoviczky J. (heti 25 óra) s több helyettes tanár. A növendékek száma a három évfolyamú intézetben: az I. osztályban 9 rendes, 9 magántanuló, a II. osztályban 14 r., 10 magán. a III. osztályban 18 rendes 8 magántanuló. A 1891/92 tanévben 17 oklevelet adtak ki.

Sebestyén Gyula közoktatási tanács tag az 1891/92. évben az intézet látogatására kiküldetvén, felterjesztése alapján a miniszter úr «elismerését» fejezi ki a «tanári karnak, különösen az igazgatónak, hogy a fogyatkozások és akadályok dacára figyelemre méltó eredményeket mutatnak fel, hogy az intézet szelleme, a fegyelem, a tanítási eredmény s a képzésben mutatkozó gyakorlatias irány dicséretet érdemel.»

Esztergomi kir. érseki tanítóképző.

Dr. Walter Gyula igazgató első sorban XIII. Leo pápa püspöki jubeliuma, a hercegprimas névnapja és Amerika felfedeztetésének 400-dik évfordulója alkalmával tartott ünnepélyről ad számot és közli az intézetnek új fegyelmi szabályzatát. Április hóban dr. Homann Ottó kir. főigazgató, mint a közoktatási miniszter kiküldötte, hivatalos látogatást tett az intézetben. A min. kiküldött tüzetes vizsgálat tárgyává tette az intézet belső és külső ügyeit s általában megelégedésének nyilvánításával hagyta el a tanítóképzőt.

Az önképzőköri jelentés az ifjuságnak kiváló munkásságáról tanuskodik.

A tananyag részletezéséből a tanítóképesítő írásbeli tételeit közöl-

jük. Ezek: «A tanító hatása a gyermekre, azok egészségének ápolása szempontjából». «A nevelés és tanítás közötti viszony». «Párhuzam a pietismus és philantropinismus lényege és törekvései között».

A tanulók száma volt I. osztályban 18, II. osztályban 27, III. osztályban 19 rendes és 6 magán tanuló.

Tanítói oklevelet nyert 33 jelölt.

Felső-Lövői ág. ev. tanítóképző.

Az intézet kapcsolatos a lövői gimnáziummal és reáliskolával. A tanítóképző feje: Ebenspanger János; tanárok: Budaker K., Eitner J., Forberger L., Höllig K., Holch O., Kirch R., Knöbel M., Lemle I., Zipser R.

A két középiskola azon növendékei, kik már előre is kijelentik, hogy tanítókká kívánnak lenni, mint «praeparandisták» a III. és IV. osztályban ingyen külön zeneoktatást nyernek. Ezen előkészítő tanfolyamon kívül az intézet három évfolyamú. A IV. osztály növendékei segéd-tanítókká küldetnek ki. Az előkészítő osztályokban 38 tanuló volt; az I. évfolyamban 14, a II. osztályban 6, III. osztályban 7, IV. osztályban 6. Tanítói oklevelet 6 jelölt nyert.

Györi kir. kath. tanítóképző.

Dr. Karácson Imre igazgatása alatt négy tanár működött a 3 évfolyamú intézetben, mely a most folyó tanévben a IV-ik osztálylyal kiegészítettett. Tanítónövendék volt az I. osztályban 30, II. osztályban 27, III. osztályban 28.

A tanítóképesítő vizsgálatok az állami szabályrendelet értelmében tartattak Holdházy István v. püspök elnöklete alatt, Gyertyánffy István min. biztos és Stáhlly Gyula kir. tanfelügyelő jelenlétében. Tanítói oklevelet 30 jelölt közül 26-án nyertek. S—r.

(Folytatjuk).

Románia közoktatása.

(Folytatás.)

IV.

Tan- és óratervek.

A középoktatás bennünket tanítóképző tanárokat közelebből nem érdekelvén, az arra vonatkozó tanterveket egész terjedelmökben közölni ez ismertetés keretében már idő- és helykimélés szempontjából is fölöslegesnek tartom; azonban a hézagosságot némileg pótlendő, de meg némi nagyjában való tájékoztatás céljából is, álljanak itt a lyceum és reállyceum egy pár fontosabb tárgyának tantervei s e tanintézetek óratervei:

A) *A lyceum- és gymnasiumokban.*

(Ez utóbbiakon 4 osztályukat kell érteni.)

A román nyelv.

I. osztály. A szabályos alakok : nyelvtani elemzés, olvasás és emlézés ujabbkori román szerzőktől.

II. osztály. Rendhagyó alakok : szókötéstan, iratpontozás, gondolatani elemzés, kisebb fogalmazványok, olvasás és elemzés ujabbkori román írókból.

III. osztály. Az I. és. II. osztályok tananyagának ismétlése s kibővítése ; helyesírástan, olvasás cirilbetűvel (az egyházi könyvek vannak ilyen betűvel nyomtatva), fogalmazás, emlézés régibb és ujabbkori szerzőkből.

IV. osztály. A levélirány alkalmazva e nembeli fogalmazványoknál : olvasás latin és cirilbetűvel, helyesírás, emlézés újabb és régibb írókból.

V. osztály. Szónoklattan : a hellén, latin, francia és románírókból vett példákkal.

VI. osztály. Költészetten a classicus- és román írókból vett példákkal : fogalmazás prózában, román verskísérletek, különféle emlézések.

VII. osztály. A román nyelv és irodalom története : olvasás és különféle emlézés.

A latin nyelv.

I. osztály. Szótan : a szabályos alakok, általános fogalmak a beszéd valamennyi részéről. Fordítás románból latinra. Elemzés alkalmával összehasonlíttatnak a román nyelvtani alakok a latinokkal.

II. osztály. Szótan : a ritka és rendhagyó alakok ; a nem ragozható beszédrészek részletes ismertetése. Szókötési elvek (szóegyeztetés és szóvonzás). Dolgozatok románból latinra, fordítások, szó- és mondattani elemzés a *de viris illustribus*-ból.

III. osztály. Ismétlése az alsóbb osztályokban tanultaknak bővebb alkalmazással. Az esetek, idők és módokról a szókötésnél. Dolgozatok mint az előbbi osztályokban. Elemzés és fordítás Caesarból (*De Bello Gallico*) és Sallustius-ból.

IV. osztály. Az előbbi osztályokban tanultaknak ismétlése bővebb alkalmazással : nyelvalakzatok, körmondatok, verstan, versmérték (hexameter), nyelv és fogalmazási gyakorlatok prózában, fordítás és elemzés Ciceróból (*oratio in Catilinám*) és Ovidiusból (*elegiae, metamorphoses*).

V. osztály. Ismétlése és kibővítése az eddig tanultaknak : ékített szókötés, versmértékisme, nyelv és fogalmazási gyakorlatok prózában, a római mythologia és régiségek ismertetése mint segéd tárgy. Fordítások és elemzések Ciceróból (*de amicitia*), Virgiliusból (*georgica*).

VI. osztály. Ismétlés mint előbb. A versmérettan, római régiségek és mythologia, fordítás és elemzés (a tanult szónoklat- és költészettani

szabályok alkalmazásával) Virgiliusból (Aeneis) és Titus Liviusból. A latin irodalom rövid története Augustusig.

VII. osztály. Ismétlése a tanultaknak bővebb kifejtéssel: fordítás- és elemzés (a tanult szónoklattani és költészettani szabályok alkalmazásával) Ciceróból («Oratio de officiis» és «de finibus»), Tacitus és Horatiusból, folytatása a latin irodalom történetének a hellén irodalomnak arra gyakorolt befolyásának fejtegetésével.

Lyceumi és gymnasiumi óraterv.

Folyó szám.	Tantárgyak.	A z o s z t á l y o k.						
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
1	Hittan	2	2	1	1	—	—	—
2	Románnyelv	3	2	2	2	2	2	2
3	Latinnyelv	4	4	3	3	3	3	3
4	Franczianyelv	3	3	3	3	3	3	2
5	Görögnyelv	—	—	3	3	3	3	3
6	Németnyelv	—	—	—	—	3	2	2
7	Olasznyelv	—	—	—	—	2	2	2
8	Földrajz	3	3	3	3	—	—	—
9	Történelem	3	3	3	3	3	3	3
10	Bölcészettan	—	—	—	—	—	2	2
11	Politikai gazdaságtan és köz- igazgatási jog	—	—	—	—	—	—	2
12	Mennyiségtan	3	3	3	3	3	3	2
13	Természetrész és természettan	2	3	3	3	3	3	3
14	Egészségtan	—	—	—	—	—	—	1
15	Rajz és szépírás	3	3	2	2	1	1	—
16	Ének	1	1	1	1	1	1	—
17	Torna	1	1	1	1	1	1	1
Összesen		28	28	28	28	28	29	28

B) A reállyceumok- és reálgymnasiumokban.

Mennyiségtan.

I. osztály. A közönséges számtan kiterjedt alkalmazással. A gyakorlati síkmértan

II. osztály. Fejbeli számolás és gyakorlati testmértan.

III. osztály. Betűszámтан a másodfoku egyenletekig. Síkmértan a szükséges bizonyításokkal.

IV. osztály. Másodfoku egyenletek, maxima-k és minima-k, haladványok, viszonylatok, összetett kamatok és törlesztési számítások. Testmértan a szükséges bizonyításokkal.

V. osztály. Rendezések, helyettesítések, hasonlítások, a Newton-féle kéttagú tantétel, a sorok és deriváltak fogalma. A közönséges görbevonalak: a kerülék, a hajtalék, mentelék, csigavonal szerkesztése; érintők huzása ezekhez, a síkháromszögtan.

VI. osztály. A gömbháromszögtan, helyrajzolás. A leíró geometria: pont, egyenes és sík jelölése; idevágó feladványok; általános fogalmak a felületekről; síkok, érintők és metszők: síkjelzések s lejt-mérés.

VII. oszt. Mechanica. A statika és dinamika elemei. Kosmografia: a föld, nap, hold, bolygók és üstökösök. A csillagászat alkalmazása a tudományban és művészetben.

A r a j z.

II. osztály. A rajzolás rövid története, haszna, mértani alapfogalmak, vonalrajz, gyakorlatok mindenféle egyenes és görbevonalak összetételét feltüntető mintákról, ily vonaloknak alkalmazása használatban lévő tárgyakon: ajtókon, ablakokon, asztalokon, padozaton, stb.

Mіндеzen írókn vagy tussal kivitt rajzoknál a növendékek vonalzó és körzőt használnak.

III. osztály. Vonalrajz, gyakorlatok egyenes és görbevonalak összetételében szabadkézzel a tanárnak a táblára ezközlött utmutatásai nyomán. A helyleírórajz jegyeinek tanulmányozása nyomtatott mintákról, árnyékolt és megvilágított rajzok készítése gépek, eszközök s használatban lévő tárgyak mintáiról. Mindezen rajzokat csinálhatják a növendékek írónnal, színesírónokkal, tussal és sepiával.

IV. osztály. Vonalrajz dombormű mintákról különféle mértani testeket ábrázolva. Ezen minták a növendékek által ugy rajzoltatnak le, a mint azokat ülőhelyeikről látják. Az árnyék és fény uj megvilágítás elméletének kifejtése ezen mintákról. Távlattani fogalmak. Folytatása a helyleírórajz jegyei ismertetésének. Gyakorlatul természetben tanulmányozott tárgyakat rajzolnak le emlékezetből a tanárnak megállapított terv szerinti kijelentéséhez képest árnyékozva és megvilágítva.

V. osztály. Szabadkézi rajz, alakzati rajzolás, különféle részei az arcnak: szemek, orrok, szájak stb., egész fejek vázlatai külföldi rajz-akadémiák által jóváhagyott minták után. Ékítmény-rajzi minták másolása. Részletesebb magyarázatai az árnyékolásnak és megvilágításnak ezen minták alapján. Emlékezetből való elkészítése a természetben tanulmányozott domborműmintáknak.

VI. osztály. Akadémiai rajzok (egész alak) domborműminták után. A távlattan részletesebben. Boncztani elemek, A művészetek rövid története előadva azon antik mintákról, melyek kivitel végett a növendékeknek adatnak. Az emberi alak rövid boncztana. Az ékítmények rövid

elmélete. Különböző műépítési irányokat feltüntető oszlopok rajzolása domborműminták után.

VII. osztály. Alakzati rajz régibb és új mesterek művei közül válogatott összetettebb minták után. Domborműminták után fejeknek, virágoknak, ékítményeknek stb. másolása.

Óraterv a reállyceumok és reálgymnásiumok számára.

Folyószám	Tantárgyak,	A z o s z t á l y o k.						
		I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
1	Hittan	2	2	1	1	—	—	—
2	Románnyelv	3	3	2	2	3	3	3
3	Franczianyelv	3	3	3	3	3	3	3
4	Németnyelv	3	3	3	2	3	3	3
5	Földrajz	3	3	3	3	—	—	—
6	Történelem	3	3	3	3	3	3	3
7	Alkotmány és közigazgatási jog	—	—	—	2	—	—	—
8	A polgári törvényhozás és kereskedelmi jog	—	—	—	—	2	—	—
9	Politikai gazdaságtan és pénzügyi fogalmak	—	—	—	—	—	2	—
10	Mennyiségtan	3	3	4	4	5	5	5
11	Könyvelés	—	—	2	—	—	—	—
12	Természettudományok	3	3	4	4	5	5	5
13	Egészségtan	—	—	—	1	—	—	—
14	Bölcészet	—	—	—	—	—	—	3
15	Rajz- és szépirás	3	3	3	3	5	5	4
16	Ének	2	2	1	1	—	—	—
17	Testgyakorlat	1	1	1	1	1	1	1
Összesen		29	29	30	30	30	30	30

Az érettségi vizsga.

Romániában az érettségi vizsgát nem a gimnáziumban, hanem a két egyetemen tesszik le a nyelv- és tudományi kar előtt, még pedig kétszer egy évben, július 15-én és szeptember 15-én.

A vizsgalóbizottságot az illető egyetem rektora által 15 nappal a vizsga előtt kijelölt és értesített hat nyelv- és tudománykari tanár

képezi a rektor elnöklete alatt. Szükség esetén más karból való egyetemi sőt liceumi tanárok is meghívhatók a bizottságba, melynek elnökségét a rektor valamely tagra is átruházhatja.

Mindenki, nő vagy férfi, ki vagy az országban vagy külföldön teljes liceumot nyilvánosan vagy magánaton végzett, — ez utóbbi esetben a liceum VI. és VII. osztályairól nyert bizonyítványt tartozik bemutatni — 16 éves elmúlt, 50 lei (22 frt 50 kr) vizsga- és oklevéldíjat valamely állami pénztárba lefizetett s vizsgára az illető egyetem titkári hivatalában sajátkezűleg írt folyamodvánnyal 15 nappal a vizsga határideje előtt jelentkezik, leteheti az érettségi vizsgát. A vizsgálóbizottság vagyontalanságukat beigazoló vizsgázókat részben vagy egészen is felmenthet a vizsgadíjfizetés alól.

A vizsgálat két részből áll, írásbeliből és szóbeliből. Írásbeli tételkül feladatnak:

- a) Latinból románra fordítása oly nehéz szövegnek, a milyenek a liceumok utolsó osztályában fordíthatnak;
- b) Román fogalmazvány irodalmi, történeti vagy bölcsészet tárgyról;
- c) Fordítás románból francziára;
- d) Feladvány a mennyiségtanból, természettanból vagy természetrajzból a liceum felsőbb osztályaiban előadott anyagok köréből.

A vizsgázók szigorú felügyelet alatt dolgoznak reggel és délután 3—3 óra hosszat a románnyelvi és tudományos feladatokon, 2 órát a latin fordításon s $1\frac{1}{2}$ órát a franczián.

A vizsgázók a bizottságtól kapnak papírt, melyre «érettségi vizsga» van nyomva, a vizsgázó kereszt- és vezetékneve rávezetve s az egyetem rectorának pecsétje van rá ütve.

A munkákat a bizottsági tagok maguk között felosztják megbírálas végett s felettök az összbizottság ítél. A jegyek: 0-tól 10-ig terjedő számok, melyek közül 10 a legjobb, 0 a legrosszabb. Minden munkálatra jegy ítéltetvén meg, ha az írásbeli munkálatokra kapott jegyek középszáma 6-nál kevesebb, a vizsgázó szóbeli vizsgálatra nem bocsáttatik.

A szóbeli vizsgálat egy román, franczia, latin és görög szerző művéből a vizsgáló tanár által megjelölt valamely résznek fordításával kezdődik, miközben a vizsgázó az ezen nyelvek irodalmára vonatkozó hozzáintézett kérdésekre is megfelelni köteles.

A jelölt ezután kérdeztetik:

- a) a bölcsészetből,
- b) az egyetemes történetből,
- c) a földrajzból,
- d) a mennyiségtanból,
- e) a természettanból,
- f) a természetrajzból,

A szóbeli vizsgálat $\frac{5}{4}$ óráig tart. A ki ezen tárgyak valamelyikéből 3-nál kisebb jegyet kap, visszautasíttatik. Az írásbeli 4 dolgozatból, a 4 szerző fordításából és fejtegetéséből valamint a bölcsészetből, történelemből és földrajzból adott egy-egy, a mennyiségtanból, természet-

tanból és természetrajzból adott 2—2 jegyből, összesen 17 jegyből állapítatik meg a vizsga sikerét jelző középérdemjegy.

Visszaélés esetén a bizottság elnöke az esetről jegyzőkönyvet vétet fel, és azt a miniszteriumhoz terjeszti, mely a visszaélot egy vagy több vizsgálati határidőről vagy végleg kizárhatja a vizsgáról.

Az egész vizsgai eljárásról jegyzőkönyv vétetvén fel, ezt valamennyi okmány kíséretében a miniszteriumhoz terjesztik be, mely az eljárást az állandó közoktatási tanács által felülbíráltatja s vagy helyben hagyja, vagy — szabálytalanságot fedezvén fel az eljárásban — az egész vizsgát megsemmisíti vagy a bizottság részletes ítéleteit megmásítja.

A vizsgát sikerrel kiállottaknak oklevele a *király nevében állittatik ki*, az egyetem pecsétjével ellátva és a közoktatási miniszteriumtól láttamozva. Az okmányban a vizsga alkalmával nyert jegyek közép-számát teszik ki a vizsga eredményének jelzésére.

Triff Gábor.

(Folytatjuk.)

I R O D A L O M.

Könyvismertetések.

Tanítói könyvtár. Szerkeszti *Schultz Imre* tanítóképezdei tanár, a Szt. István társulat tudományos és irodalmi osztályának és könyvvizsgáló bizottságának tagja. Tanterv I, 2 és 3 tanítóval bíró magyar- és német tannyelvű kath. népiskolák számára. Ára 50 kr. Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) kiadása.

Lessing egy helyütt azt mondá, ha egy könyvet bíráló alá veszünk, itéljük meg előbb, van-e reá szükség? Kategoricze kijelenthetem, daczára annak, hogy tankönyvirodalmunk, mely kizárólag az osztatlan népiskola tantervével foglalkozik, még igen szegény, erre a könyvre éppen semmi szükség nincs. A ki ismeri Schmidt Boldizsárnak »Az osztatlan népiskola részletes tan és óraterve« cz. munkáját, vagy Kiss-Péterffy »Tanítók könyvtára« cz. művét, csak helyeselheti eme állításomat, a mennyiben fentjelzett mű távolról sem léphet nyomába egyiknek sem. Nem jogosult e mű megjelenése ma, midőn a népiskolai tanításterv módosításának küszöbén állunk.

De lássuk a művet! Szerző előszavában kijelenti, hogy az I. rész tantervet tartalmaz I, 2 és 3 tanítóval bíró kath. népiskolák számára; a II. rész az *alosztályok* (I. és II. évfolyam) tanításmódjával fog foglalkozni, a III. és IV. rész a közép- és felsőosztályok tantárgyainak módszerét fogja tárgyalni.

Az I. fejezetben szerző az osztatlan népiskola tanítástervének és leczkerendjének részletes magyarázatába bocsátkozik, elősorolja ama tényezőket, melyek az osztatlan népiskola tanítástervének megállapításánál mértékadók.

Elősorolja ama tantárgyakat, melyek az 1868. népiskolai törvény alapján kötelezők, megjegyezvén, hogy a püspökkari tanításterv is ez alapon készült. Könnyebb áttekinthetés végett csoportosítja a népiskolai tantárgyakat, két csoportra osztván azokat. Az alsó fok tantárgyai: vallástan, írva-olvasás, beszéd- és értelemgyakorlatok, számolás, ének, testgyakorlás. A felső fok tantárgyai: vallástan, *értelemmel olvasás*, nyelvgyakorlatok, reáltantárgyak (földrajz, történet, természetrajz, természettan), számolás, ének, kertészet, testgyakorlat.

E csoportosítás azon kívül, hogy logikai és módszertani szempontból is helytelen, teljesen ellenkezik az 1868. törvény szellemével. Szerző az olvasás tanításában két fokozatot különböztet meg; az alsó fokon az írva-olvasást, a felső fokon az értelemmel olvasást. Ezen éles megkülönböztetés után arra a föltevésre ad jogot a szerző, hogy az alsó fokon — már hogy én is ilyen rossz magyar kifejezéssel éljek — értelem nélkül olvastat.

Külön fejezetben foglalkozik az osztályok számának megállapításával s rendkívül helyesli, hogy a püspökkari rendeletek nem 6, hanem csak 4 osztályt különböztetnek meg az osztatlan népiskolában; mindamellet elismeri, hogy t. i. ha csak 4 osztályt allitunk fel, akkor igen kevés idő jut osztályonként az egyes tantárgyakra. Hát akkor miért helyesli a püspökkari elaboratum erre vonatkozó részét?

Megadja szerző erre is a választ, melyet szóról-szóra idézek: »Szerencsénkre van jó kibúvónk (!). Éppen mi katolikus tanférfiak dicsekedhetünk ugyanis avval, hogy megtaláltuk annak módját, miként lehessen az osztatlan népiskolát csupán 4 osztályra elkülöníteni, abban fővonalaiban mégis a 6 évfolyam tananyagát feldolgozni. Ezen beosztás nyítja abban áll, hogy a két közép-, úgyszintén a két felosztály tananyagát akkép osztjuk fel 2—2 évre, hogy fölváltva az egyik részt az egyik évben dolgozzuk fel, a másikat a második évben.« Erre csak az a megjegyzésem, hogy szerzőnek kötelessége lett volna kibúvók helyett oly módokat ajánlani, hogy a helyes módszer, kellő egyszerűsítés mellett a tananyag a püspökkari rendeletek szerint s a miniszteri utasításhoz képest földolgozható legyen.

A mű szerzőjének tudomással kellene arról birnia, hogy a pedagógusok a tanfolyamok számát nemhogy apasztani, mint szerző is teszi, de szaporítani kívánják. A rajna-melléki osztatlan népiskolák tanterve is 8 évfolyamra osztja be a tanítás anyagát.

Magam is azt mondom, hogy a népiskolai tankötelezettség kora 6—12 évig oly rövid, hogy az oktatás ereje nem fejtheti ki annyira hatalmát, hogy a gyermek értelme és erkölce eljusson a fejlődés ama fokára, melyen önművelődését megkezdheti és folytathatja, hogy akaratát önmaga tudja fegyelmelni és értelmi belátása oly fejlődött legyen, hogy tetteit nemcsak mások példája, parancsa; hanem bensejében meggyökerezett valláserkölcsei elvek irányítsák. Azért kívánom meghosszabbítani az iskolakötelezettség korát, hogy a hosszabb iskolai élet, a szellemi gyarapodás, a növekedő kor hatása alatt elérhessük azt az időpontot, hogy a gyermek-ifjú lehetőleg belátással, öntudatosan és önállólág cselekedjék. Arra kell törekednünk, hogy a gyermek-ifjú

önmaga lássa be önképzésének szükségességét, hogy az olvasás általi önművelődés mintegy életszükségletévé váljék.

De tolytassuk tankönyvünk további ismertetését. Szerző míg egy előbbi fejezetben arról panaszkodik, hogy a kiszabott tananyag terjedelménél fogva nem végezhető el, az általános óraterv megállapításánál a miniszterialis és püspökkari tantervtől eltérőleg redukálja az órák számát. A miniszterialis tervben az osztatlan 6 osztályú népiskolák számára előírt kötelező óraszám 29, a hit- és erkölcsstan továbbá a gazdasági és kertészeti gyakorlatok óráit nem számítva; míg szerző óratervében a kötelező órák összege a vallástannal együtt 25 óra. Ezen óraterv nemcsak fővonásaiban, de részleteiben is eltér a kötelező óratervtől.

A tanítási anyagról szólván, szerző ismét helytelen elvet hirdet, midőn azt állítja, hogy az egyes tantárgyak céljára nézve különbséget kell tennünk az osztatlan és osztott népiskola között. A tancél (?) ugyanaz, csakis a célok eléréséhez vezető út más az osztott és osztatlan népiskolában.

Ezután a részletes tantervkészítéssel foglalkozik szerző. Minden tantárgy anyagát havonkénti felosztásban mutatja be, mely beosztás meglehetősen felületes és összefüggésnélküli adathalmazból áll. A beszéd- és értelemgyakorlatok során, tehát az önálló szemléleti oktatás alapján, az első évben a többi között megismerteti szerző a hat éves gyermeket az engedelmesség, szivesség, őszinteség, jámborság, kegyelet, örök élet, ok és okozat, eszköz és cél fogalmával. Ilyen forma a számtan tanításához előírt beosztás is.

A leczkerend illetve az óraterv készítésében még legszerencsésebb a szerző, azonban eme óraterv részletes magyarázatánál ismét követ el hibát. A 46. lap 2. kikezdésében ugyanis a következőket mondja: »8-tól—9-ig a hitelemző tanít vallástant előbb a 3-ik, aztán a 4-ik osztályban. Ez alatt a többi osztályok csendben másolással, emlézéssel vagy betűírással foglalkoznak. Ha a hitelemző maga kezeli tárgyát, akkor a tanítóra nézve ezen óra nem terhes; ellenben ha filiális községben működik a tanító, többnyire neki kell ezen órát is ellátni.«

Azt hiszem, egy a tanítók számára írt vezérkönyvben ily tanokat nem szabad hirdetni.

D. fejezetben szerző a német tannyelvű iskolák tanterve és leczkerendjének meghatározásával foglalkozik. A mit szerző e fejezetben ír, azt mindenki felháborodással olvashatja el. A 62. lap 3. kikezdésében ezeket mondja: »A kath. népiskoláink tetemes részében köztudomás szerint német nyelven folyik a tanítás(?). Ezen iskolákban mindazonáltal a magyar nyelvet, mint *hazai* nyelvet kötelesek vagyunk tanítani.« Tanulja meg uram azt, hogy a magyar nyelvet Magyarországon nem mint hazai nyelvet, de mint az államalkotó nemzet hivatalos nyelvét kell tanítani.

Szerző a helyett, hogy behatóan foglalkoznék ama módszerekkel, melyek segélyével a magyar nyelvet sikeresen lehet tanítani, elősorolja ama könyveket, melyeket a német tannyelvű iskolákban szoktak hasz-

nálni. Sőt valószínűleg gyengeségének tudatában a 67. lapon nagy garral hirdeti, hogy a magyar nyelv tanítása a német tannyelvű iskolákban roppant teher, s e roppant teherrel úgy látszik szerző nem is tud megküzdeni.

A munka II. részében szerző a »Beszéd- és értelemgyakorlatok« tanításának történetéről, feladatáról, irodalmáról értekezik, megállapítja a tanítás menetét, s néhány mintaleckét közöl.

A mű e része már némi haladást mutat, de mindamellett vannak benne, egyéni véleményem szerint, hatalmas tévedések.

Szerző azt állítja, hogy a pozitív ismeretek tekintetében sokat nem nyújthatnak ugyan a beszéd- és értelemgyakorlatok, de a mit tartalmaznak, az merően a szülőföld ismertetését célozza, e szerint az elnevezés is hibás. Szerintem a beszéd- és értelemgyakorlatok tanítása nemcsak alakí, hanem tartalmi szempontból is kiváló fontossággal bír, a mennyiben a beszéd- és ért. gyak. útján nyújtott ismeretek mind oly pozitív ismeretek, melyek a földrajznak, természetrajznak, természettannak, írásnak, rajznak mint külön tantárgyaknak alapismereteit alkotják. E szerint nem a beszéd- és ért. gyak. elnevezés a hibás, hanem szerző elnevezése, ki ezt szülőföldismének kereszteli el.

Szerző ezek után elmondja a besz. és ért. gyak. tanításának történetét azzal, hogy elősorolja a német nyelvű munkák címzeit. A magyar irodalomban csak nyolcz munkát ismer, ezeket sem tartja elég méltónak a kellő ismertetésre, a mennyiben címükön kívül egyebet alig mond rólok.

Minden kommentár nélkül idejegyzem szerzőnek a tanítás menetére vonatkozó eme elveit. (15. lap). «De valamint a concentricus menet mellett szükségképen ismétlésbe kell esnünk, a mi ezen eljárásnak főháttránya(?)» Vagy: «Mínthogy azonban a 2 tanítóval bíró iskolában a 2-ik osztályal figyeltethetünk az 1. osztály oktatására, midőn is a 2. osztály ismétli az 1. osztály tananyagát, minek következtében középponti körök(??) keletkeznek».

A vallás-erkölcsi tulajdonságok szemléltető kifejtésére közölt mesék teljesen hasznavehetlenek. Szerzőnek magának sem sikerültek meseszövései, nyolcz éves tanítványainak mégis ily feladványt (22. lap) ad: «Készítsd el hasonlólag az ügyes, barátságos, türelmes, tudvagyó, hű, továbbá a rendetlen, hazug és torkos gyermek jellemzését!»

Ennyit a munka pedagógiai méltatására. Ha valaki egy nagyobb-szabású alapgondolatot keresne e műben, mely akár a gyakorlatiság, akár az eredetiség szempontjából becsüsel bír, az mindenesetre csalódottan fogja féltetni. A mi a munka irályát illeti, az különösen a magyarosság szempontjából igen erős kifogás alá esik. Sok szóköti szabálytalansággal, idegenszerűséggel, hibás szólásmóddal és szórenddel találkozhatunk e két kis munkában.

Véleményem szerint egy tanítói könyvtár célja volna, olcsó segédmunkákat adni a tanító kezébe, melyek segélyével önképzését folytathatja, melyek biztos kalauzai volnának a tanítónak a tanítás gyakorlati útvesztőjében.

A véletlenség úgy hozta magával, hogy éppen Dr. Kiss Áron és

Péterfy Sándor szerkesztette «Tanítók könyvtára» cz. művet tanulmányoztam, midőn Schultz úr munkája került kezeim közé. A különbség úgy szerkezet mint tartalom tekintetében óriási. Kiss-Péterffy művének klasszikus irálya, helyes iránya, szakértelemről és mély alaposágról tanuskodó tartalma az, a mely által e mű legjobban felel meg az e téren fölmerült igényeknek.

Eperjessy István.

Tanítók hibái, írta I. L. *Hughes*, angolból fordította Waldapfel János. Athenaeum kiadása. Ára 40 kr. A fordító egész jó szolgálatot tett tanügyünknek, midőn az angol szerző e talpra esett kis könyvecskéjét magyarra fordította. E kis könyvecske többet tartalmaz mint címe mutatja, mert negatív formában egy egész kis iskolai pedagógiát foglal magában. 80 tételben formulázva elmondja azon hibákat, miktől a tanítónak tartózkodnia kell és így a «Nem illik» című könyvecskék mintájára mintegy törvénykönyvet nyújt a fiatal tanítónak, figyelmeztetvén, őt hibáikra, útmutatást nyújt e hibák elkerülésére. Nagyon ajánlhatom e kis könyvecske elolvasását minden tanítónak, mert talán olvasás közben jut majd csak eszébe, hogy a felsorolt hibák egyikébe vagy másikába beleesett. Épen formája teszi e könyvecskét alkalmassá arra, hogy, a fiatal tanító mintegy önmaga ellenőrzésére használhatja. De különösen hasznát vehetjük e könyvecskének a tanítóképző-intézetekben, mert a módszertan tanára, előadásaiiban nem terjeszkedhetik ki az iskolai élet minden apró részletének ismertetésére. E könyvecskét kezébe adhatjuk a fiatal tanítójelöltnek, midőn a gyakorló iskolába való tanítást rábízjuk, mert megtalálja benne a tanítás technikájára, a fegyelem és rend fentartására vonatkozó összes szabályokat, továbbá jó szolgálatot tehet nekünk e könyvecske, mert megkönnyíti jelöltjeink tanításának kritikai ellenőrzését. Magának e kis könyvecskének előadása oly világos, könnyed és meggyőző, tanácsai oly praktikusok és hasznosak, hogy, tapasztalásból tudom, a fiatal emberek a legnagyobb örömmel olvassák. Azért tanártársaimnak szívesen figyelmébe ajánlom e kis könyvecskét; különösen a IV. éves növendékeket kellene buzdítaniok ennek elolvasására. Mutatványul álljon itt belőle egy-két példa:

«Hiba, ha azt hiszed, hogy a gyermek szeret az iskolában a maga kényére lenni. Ennél nagyobb hiba alig gondolható. A gyermekek mindig oly iskolákban a legvigabbak és legboldogabbak, s így tehát a legjobban neveltek is, a melyekben a fegyelem szoros a nélkül, hogy tulszigorú volna. Annyi bizonyos, hogy semmivel sem veszítheti el a tanító oly könnyen növendékei tiszteletét, mintha tulságosan elnéző irántok. Ha méltányos módon korlátozzuk őket, sohasem veszik zokon. Az ellenőrzés fejleszt a tiszteletet.»

«Hiba, ha az által akarod a gyermekek lármáját elnyomni, hogy magad nagyobb lármát csapsz, mint ők. Némely tanító azzal akarja a nyugtalanságot leküzdeni, hogy nagyon fenhangon vagy kiabálva beszél. Ezáltal elérheti ugyan, hogy más zajt nem hallanak, mint azt, melyet ő okoz, de biztos lehet róla,

hogy a növendékek által okozott zaj így csak növekszik. A növendékeknek ekkor még hangosabban kell beszélniök, hogy egymás hangját meghallhassák. A halk szó mindig inkább tud csendet létesíteni, mint a hangos beszéd. Vannak bizonyos nemű zörejek, melyek a gyermekeket idegesekké s izgékonyakká teszik. Ide tartozik az a zörej, melyet a fűrészes okoz, és az is, melyet a tanító okoz, ha fennhangon beszél.»

Málnai M.

Az északi határon. Karczolatok Lubló-füred életéből. Irta dr. *Walter Gyula*. Ára 80 kr. Kapható szerzőnél, Esztergomban. E füzetke szerzője nagyon termékeny író. Sokat tanult, sokat olvasott, a pedagógiai irodalom terén kifejtett munkássága ismeretes s most, úgy látszik, azon van, hogy tapasztalatokat szerezve az elméletnek gyakorlati értéket is kölcsönözzön. Annyira bőviben vagyunk az útleíró könyveknek, a melyek ijesztő módon szaporodnak, de azért dr. Walter könyvecskéjét mégis szívesen olvastuk és szerzőjét üdvözljük. Az a keresetlen egyszerűség, a figyelemnek kiterjesztése a legigénytelenebb dolgokra: szerzőnek szerénységére és éles megfigyelő tehetségére vallanak. És hogy az útleírásnál sem tagadja meg szakmáját és a hol csak teheti, aktualis reflexziókat tesz kivált a nőnevelés köréből, azt ép oly természetesnek, mint dícséretre méltónak tartjuk. Ha végül hozzá teszszük azt, hogy mi é kis füzetben szerző lelkes hazafiúi érzületének látjuk bizonyítékát, a mely egy magyar fürdőhelynek akar tisztességes reklámot csinálni, azt hiszszük mi is csak hazafias kötelességet teljesítünk, midőn egy érdekes könyvet olvasóink figyelmébe ajánlunk.

König G.

Katolikus egyháztörténelem, középtanodák, tanítóképzők használatára írta *Repássy János* egri képezdei tanár. A katolikus hit-tani tankönyvirodalom újabb időben örvedetes lendületet vett és a mi minket különösen érdekel, hogy a tankönyvek írói a methodikának fejlődéséről nemcsak tudomást szereznek hanem, föl is használják annak elveit. Repássy egyháztörténelmi tankönyve már ezen alapon készült. Beosztása, az anyagnak megválasztása a kevésbé érdekesnek elhagyása anélkül, hogy az áttekintés megzavartatnék s a kiválasztott anyagnak érthető szép elbeszélése: ezek előnyei, amelyek eléggé indokolják a negyedik kiadás megjelenését.

Van azonban egy kifogásunk, amelyet nem hallgathatunk el s ez az, hogy szerző alig volt tekintettel hazánkra pedig az egyháztörténelem keretében valami helyet csak elfoglal Magyarország is. Ezt a mulasztást szerző is érzi, mert előszavában mintegy menségül folhozza, hogy amennyire általános egyháztörténelemben helye lehet, figyelemmel volt a hazai viszonyokra is. Legalább inkább fölteszszük szerzőről azt, hogy menteni akarja magát, mintsem azt, hogy ő nem tudna azt a mértéket alkalmazni, amelyet a hazaszeretet köteles fejlesztése céljából egy egyháztörténelmi tankönyvnek megírásánál az anyag megválasztásában

szem előtt tartani szükséges. Legujabb kiadásban ezen hiányon szerző bizonyosan fog segíteni. Végül elismerjük, hogy szerző arra az eredetiségre, melyet előszavában magának vindikál, teljes mértékben igényt tarthat, amennyiben az történelmi könyv megírásánál egyáltalában lehetséges.

König G.

EGYESÜLETI ÉLET.

Májér István

Fájdalmas megemlékezéssel kell egyesületi rovatunkat kezdenünk. Májér István, címzetes püspök és esztergomi helynök, az egész országban ismert és kedvelt István bácsi, a népnevelés Nestora s egyesületünk tiszteletbeli tagja, november 21-én, 80 éves korában jobblétre szenderült!

Addig is, míg egyesületünk ünnepélyesen fog áldozni a nagy férfiú emlékének, a népoktatás ügyében rejülő nagy elvek ellen elkövetett hibának tartanók, habár pár szóval is, ki nem fejezni a Májér István iránt érzett kegyeletes érzelmeinket, a melyekben bizonyára osztozik az ország minden tanítója, a valláserkölcsi és nemzeti alapra fektetett népoktatásnak minden igaz híve és munkása.

Májér István megérdemli azt, hogy az ő emlékét a népoktatás minden munkása s minden magyar ember örökké kegyeletesen őrizze lelkében; mert kora ifjúságától élete utolsó lehelletéig egy magasztos hivatás szolgálatában állott: nemzetét a közműveltség, a józan, erkölcsös élet fejlesztése által boldoggá tenni. S szolgálta ezt a nemes célt önfeláldozással, lankadatlanul, folyton csak áldást hintve, szeretetet és boldogságot terjesztve. Mily jámbor természetre, emelkedett szellemre s finomult erkölcsi érzékre vall életében az a tény, hogy ellenséget soha, hanem csak szerető barátokat szerzett önmagának s lelkes híveket az általa szolgált ügynek!

«Ha van fontos ügy a világon, méltó arra, hogy bölcs gonddal terveztessék, szent buzgalommal kezeltessék és lelkiismeretes hűséggel bevégeztessék, minden bizonynyal ez a népnevelés ügye. Ettől függ a szabadság, egyenlőség, testvériség nagyszerű eszméjének foganatosítása, ezen sarkallik a közboldogság!»

E szavakkal vezet be Májér István «A magyar képezdek reformjáról» írt munkáját. Az ezen szavakban kifejezett szent ügyet szolgálta már akkor, mikor mint fiatal pap, Nagyszombatban megalakította a papnövendékek között a magyar gyakorló iskolát; később, mikor Esztergomban a tanítóképző tanárává és igazgatójává lett, s az ifjúságnak a tanítói pályára való előkészítését, annak gondos nevelése, lelkes taní-

tása és a Népneveléstan című, az egész országban elterjedt jeles művének megírása által eszközölte; a népnevelés eszméjének hozott áldozatot, mikor egyetemi tanszékét Budapest népiskoláinak igazgatói állásával cserélte fel, az iskolákat szervezte, a néptanítók között a testületi életet úgy Budapesten, valamint másutt, hol csak alkalma nyílt rá, meggyökerezettette és fejlesztette. A népnevelés dicső eszméjének érdekeit ápolta, mikor megírta módszertani műveit, dolgozott a különböző pedagógiai szaklapokba s különösen az által, hogy szerkesztette híres s ma is általánosan kedvelt István bácsi című naptárát. A műveltségnek, a vallásos érzelemnek, a józan életnek mennyi hasznos magvát hintette el Majer István a nép között ezen naptára által!

Méltán kiált fel egyik kiváló nevelőnk, Májer Istvánt jellemezve: «Van-e párja messze földön István bácsi népnevelői és néptanítói lelkesedésének és buzgóságának?»

Májer István sírját fájdalommal állják körül nemcsak a katolikusok, a kiknek rendületelessen hitű buzgó főpapja volt, s azok serege, a kiket jótéményeivel valláskülönbség nélkül elhalmozott, hanem az egész nemzet, a mely benne egyik leghívebb s legönzetlenebb fiát siratja; de különösen nagy a fájdalma a tanítóknak, s a tanítókat képző tanároknak, mert első zászló bontója és úttörője volt a népoktatás terén ma már gyümölcsöző sok eszmének, s élete végeig hív munkatársa, barátja s gyámoltója a tanítóknak. Szenteljük meg emlékét az által, hogy híven megőrizzük és gyarapítjuk ránk hagyott örökségét!

Egyesületünk és az 1896-diki egyetemes közoktatási kongresszus.

Egyesületünk elnöksége a választmány határozata értelmében (l. a választmányi ülés 50-ik pontját) a következő levelet intézte Lukács Béla kereskedelmi miniszter úrhoz, mint az országos kiállítási bizottság elnökéhez.

Nagyméltóságú Miniszter úr! Kegyelmes Urunk! Azon egyesületek között, a melyeket Nagyméltóságod, mint az Országos Kiállítás Bizottság elnöke megkeresni méltóztatott, a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete is azon kiváló szerencsében részesült, hogy szándékának kinyilatkoztatására hivatott fel az 1896-ban, a kiállítás idején, általa tartandó gyűlésre, hazai vagy nemzetközi kongresszusra nézve. Ezen kitüntető felszólítást egyesületünk választmánya a f. évi november 20-dikán tárgyalván, bátorkodunk a beható tanácskozás eredményeként Nagyméltóságoddal az alább következő határozatot mély tisztelettel tudatni.

A választmány egyhangúlag kimondotta, hogy a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete 1896-ban, az országos kiállítás idején, az ezredévi fennállás megünneplése céljából és a tanítóképzés ügyeinek megvitatása végett rendes közgyűlést tart; kifejezi továbbá a választmány azon óhajtását, hogy 1896-ban, hasonlóan az 1848-ban tartott «első egyetemes és közös magyar tanítógyűlés»-hez,

a kisdédóvótól az egyetemig, az iskolák minden fokozatát felölelő általános országos tanítói és tanári gyűlés tartassék, a mely a közoktatásnak általános érdekű szervezeti ügyeivel foglalkozzék; e gyűlés előkészítésében, rendezésében és megtartásában hazafias készséggel venne részt egyesületünk.

Nagyméltóságodnak a hazánk javáért kifejtett hasznos tevékenységére az Ég áldását kérve s magunkat kegyes jóindulatába ajánlva, maradtunk

Budapesten, 1893. november hó 25-én

a Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete nevében alázatos szolgálói:

Péterfy Sándor,
elnök.

Nagy László
titkár.

Ujabb folyamodás a rangsorozat érdekében.

Az iglói tanári testület indítványára, a melyet több tanári testület hozzájárulásával támogatott, az egyesület választmánya november hó 20-an elhatározta, hogy gr. Csáky Albin vallas- és közoktatási miniszter úr újabb folyamodással kerestessék meg az állami tanítóképző tanárok rangsorozatának megjavítása végett. Kívánatos lévén, hogy a folyamodványt még a költségvetés tárgyalása előtt nyujtsuk be, az csakhamar elkészült, de éppen a kultusz-budget tárgyalásának megindulása miatt csak november 30-án volt benyujtható.¹⁾

A küldöttséget, a mely Péterfy Sándor vezetése alatt, Lédérer Ábrahám, Sebestyén Gyula, Rybár István és Nagy László egyesületi tagokból állott, a miniszter úr távollétében Berzeviczy Albert államtitkár úr fogadta. Péterfy Sándor kifejezvé az egyesület háláját az állami tanítóképző tanárok fizetésében újabban eszközölt javításokért, felsorolta a még létező különbségeket, a melyek a tanítóképző és a középiskolai tanárok és igazgatók fizetése között a jövő évi költségeloirányzat szerint is fenn fognak maradni; kérte az egyenlősítés teljes keresztülvitelét és különösen azt, hogy a kilátásba helyezett előléptetésekben a tanító- és tanítónőképző intézetek tanárait egyaránt részesítsék.

Berzeviczy Albert államtitkár úr körülbelől a következőleg válaszolt: «Örvendek, hogy az egyesület küldötteit üdvözölhetem. Biztosítom önöket, hogy a kormány törekvése oda irányúl, ahogy törvény intenczióinak megfelelőleg a tanítóképző-intézeti tanárok fizetése teljesen egyenlősíttessék a középiskolaiakéval, s ha vannak itt-ott különbségek, az onnan ered, hogy a törvény csak fokozatosan hajtható végre. Kérvényöknek minden pontját behatóan meg fogom fontolni s oda hatni, hogy azok a lehetőség határai között teljesíttessenek.»

Az államtitkár úrnál történt szíves fogadtatás után a küldöttség Szathmáry György miniszteri tanácsos úrnál is tisztelgett, a ki

¹⁾ A folyamodványt a hely szűke miatt a következő számban fogjuk közölni.

biztosította az egyesület képviselőit, hogy a tanítóképző tanárok érdekeit szíven viseli s tőle telhetőleg előmozdítja. A tanácsos úr meleg érdeklődéssel behatóan tudakozódott az egyesületnek anyagi és szellemi ügyei iránt, s támogatását kilátásba helyezvén, szíves búcsút vett az egyesület küldöttjeitől.

Jegyzőkönyv

a választmánynak 1893. november 20-án tartott üléséről.

Jelen vannak: *Péterfy Sándor* elnök, *Thuránszky Irén*, *Radnay Bella*, *Polereczky Jolán*, *Barta Ilona*, *Mocsáry Gerő* (Győr), *Nagy László*, *Komáromy Lajos*, *György Aladár*, *Kozocsa Tivadar*, *Léderer Abraham*, *Rybár István*, *Sebestyén Gyula*, *Sztankó Béla*, utóbbi jegyző.

49. Elnök az ülést megnyitván, az októberi választmányi ülés határozata alapján előterjesztést tesz a december hóban tartandó rendkívüli közgyűlés összehívása tárgyában; javasolja, hogy a szóban levő közgyűlés december hó 17-én, vasárnap d. e. 10 órakor tartassék meg a budapesti I. ker. állami tanítóképző-intézet (Pedagogium) helyiségeiben. A választmány helyeslőleg veszi tudomásul az elnök előterjesztését s az abban foglalt javaslatot elfogadja, egyszersmind fölkéri az elnököt, hogy a továbbiakra nézve intézkedjék, az alkalmi beszéd megtartására pedig egyesületünknek egy helybeli tagját a választmány nevében kérje föl.

50. *Nagy László* titkár jelenti, hogy egyesületünknek egy érdemes tagja, *Chobodiczky Alajos*, a félegyházi áll. tanítóképző-intézet egyik kiváló tanára elhunyt. A választmány részvétellel veszi tudomásul e jelentést s részvétének jegyzőkönyvileg ad kifejezést.

51. *Nagy László* titkár jelenti, hogy az internatusok ügyében a tanári testületekhez intézett felhívásra eddig a győri állami tanítóképző, az aradi, székely-kereszturi, iglói, znióváraljai, félegyházi állami s a soproni ág. ev. tanítóképző-intézetek tanári testületei küldték be javaslataikat. A beküldöttek között igen beható és becses dolgozatok vannak. A javaslatok beküldése tárgyában a kérelmet M. T. 9. számában megújította. (L. az 591—592 lapon.) A választmány a jelentést tudomásul veszi s elhatározza, hogy a jövő választmányi ülésen egy bizottságot fog kiküldeni e kérdés tanulmányozására s e bizottság feladata leendő az eddig beküldött, nemkülönben a netán ez után beérkezendő javaslatokat is beható tárgyalás és tanulmány tárgyává tenni. E ponttal kapcsolatosan örömmel vette tudomásul a választmány a titkárnak abbéli jelentését, hogy *Somogyi Géza*, a znióváraljai tanítóképző-intézet igazgatója, több kiváló külföldi internatus alaprajzát küldötte be, melyhez tájékoztató és magyarázó jegyzeteket is írt. A választmány — addig is, míg e becses dolgozatot, úgy az internatusi ügy tanulmányozásánál, mint a kiállításra szánt munkálatoknál értékesítheti — az alapos és tanulságos munka beküldéséért jegyzőkönyvileg fejezi ki köszönetét.

52. Tárgyaltatott az iglói állami tanítóképző-intézet tanárkarának a választmányhoz címzett beadványa, melyben fájdmuknak adnak kifejezést a fölött, hogy a vidéki tanítóképző-intézetek tanárainak és igazgatóinak fizetésük javítását illető reményeik az 1894. áll. költségvetésben nem teljesülnek¹⁾ s ebből kifolyólag hálásan elismerve a választmánynak a tanítóképző-tanárok fizetésjavítása ügyében eddig kifejtett buzgalmát, újra fölkéri a választmányt, hogy egy személyesen kérvényező küldöttség által a magas kormánynál, vagy kérvény által a képviselőháznál tegyék meg a szükségesnek látszó lépéseket. Ezen beadványban foglalt kérelemhez hozzájárultak a csáktornyai, székelykereszturi, losonczy, mármaros-szigeti, dévai és temesvári áll. tanítóképzők tanártestületei is.

Ezzel kapcsolatban elnök előterjeszti a szabadkai tanítónőképző tanári testületének távirati úton beküldött megkeresését, melyben a választmány sürgős közbenjárását kéri arra nézve, hogy a tanító- és tanítónőképző-intézetek tanárai ne választassanak külön, hanem a közös status szerinti sorrendben léptetessenek elő. Ezen kérelmet a győri tanítónőképző-intézet jelenlevő tanára, Mocsári Gerő, az ottani tantestület nevében is előterjeszti.

A választmány hosszas és igen beható tanácskozmány után abban állapodott meg, hogy megújítva az egyesületnek ez évi június havában bterjesztett folyamodványa azon pontjait, melyek mindezideig nem találtak teljesíthetőknek, személyes küldöttség által kérni fogja a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrtól a nagyméltóságát, hogy a fizetési osztályok egyes fizetési fokozatába a tanítóképző-intézeti tanárokat is a közepiskolai tanárokhoz hasonlóan arányosan beosztani s a tanítónőképző-intézeti tanárokat a hivatalosan kiadott rangsorozat szerint, illetve a tanítóképző-intézeti tanárokkal egy statusba foglalva előléptetni kegyeskedjék.

53. Elnök felszólítására Sztankó Béla, a milleniumi bizottság jegyzője, előterjeszti a következő jelentését:

«A t. választmánynak múlt havi ülésén hozott határozata, illetőleg megbízása értelmében a milleniumi bizottság e hó 17-én dr. Kiss Áron igazgató elnöklete alatt értekezletet tartott».

«Két ügyben kapván megbízatást, bizottságunk tanácskozásának két fontosabb tárgya volt.»

«1. Egyik a nagym. kereskedelemügyi m. kir. miniszter úrnak 375. számú leirata, vagyis a kiállítás idején tartandó kongresszus ügye. E tárgyban a bizottság ama véleményben van, hogy a kiállítás idején rendes közgyűlés tartassék, továbbá helyeslő hozzájárulást javasol azon több oldalról fölvetett eszméhez, mely szerint a kiállítás idején az iskolai oktatás minden fokozatán működő tanítók, tanárok egy általános, egyetemes gyűlést tartanának. Minthogy ezen gyűlés — már összealkotásánál fogva is — arra volna hivatva, hogy az egész oktatásügyünk szervezetére vonatkozó, legáltalánosabb elvi fontosságú kérdésekkel foglalkozzék, megelőzőleg

¹⁾ L. erre vonatkozólag a M. T.-képző f. é. novemberi számának 560—561. lapjait.

tartandó akkori közgyűlésünkön is főképp a tanítóképzőnek a többi iskolához való viszonyát, a tanítóképzőknek iskolai szervezetünkben való helyzetét kellene tanácskozás tárgyává tenni.»

2. Tanácskozásunk másik tárgya volt, egyesületünknek a kiállításban való részvétele.

Erre nézve a következőkben történt megállapodás:

a) «A tanítóképző-intézetek az ezredik évi kiállításon» című bizottsági munkálatnak a tanítóképzés multját, vagyis a történelmi részt illető szakasza — hasonlólag a jelenkori tanítóképzésre vonatkozó szakaszhoz — küldessék be a történelmi főcsoport kiállítási bizottságához s bocsáttassék annak rendelkezésére

b) Állítsa ki egyesületünk eddigi összes nyomtatványait: alapszabályát, folyóiratát, memorandumait, fontosabb felterjesztéseit s körleveleit.

c) Tekintve azt, hogy a kiállítás míg egyfelől az összes multunkra vonatkozó beszámolókat van hivatva feltárni, de másfelől állandó becsű alkotásokra is a legszebb alkalom lesz: javasolja a bizottság, hogy készítse el egyesületünk azon munkák jegyzékét, melyek a német, franczia és angol pedagógiai irodalom legkiválóbb, jelesebb, klasszikus termékei. S legalább indítsa meg ezek magyar nyelvű kiadásának első sorozatát. Hogy mily élénken érzett hiánya ez mostan pedagógiai irodalmunknak, mennyi elevenséget nyerne ez által a pedagógiai történelem tanítása s mennyire termékenyítőleg hatna ez a tanulni vágyó hazai tanítótság munkálkodására — úgy véljük hosszabban bizonyítanunk nem is szükséges.

d) Végül azon esetben, ha erre egyesületünk felszólíttatnék, elkészítené a képző-intézetek külső és belső felszerelésének normál-jegyzékét, melynek alapján a kiállítás alkalmára kontemplált mai tanítóképző telállítható és fölszerelhető volna.

Bizottsagunk abban a véleményben van, hogy ezek teljesítésével egyesületünk czélos és értékes munkával képviseltetnék a millenaris kiállításon.»

A választmány a jelentésben foglaltakat magáévá teszi; s az előterjesztés c) pontjában foglaltakra nézve megbizzza a bizottságot, hogy a választmány által is igen üdvösnek tartott eszme megvalósítását és keresztülvitelét illetőleg egy közelebbi alkalommal tegyen javaslatot.

54. Elnök felszólítására Sztankó Béla, a tantervi bizottság jegyzője, a következő jelentést terjeszti elő:

«A tantervi bizottság a választmány múlt ülésén azzal bízott meg, hogy tegyen véleményes jelentést azon tanterv-javaslatot illetőleg, melyet az orsz. közoktatásügyi tanács bizottsága az egyesület II. emlékirata alapján dolgozott volt ki, s melynek 1 példánya egyesületünk választmányának véleményezés végett küldetett át a tanács elnöksége által.

«E megbizítás alapján a bizottság e hó 10-én értekezletet tartott, melyen Thuránszky Irén elnöklete alatt résztvettek: Lederer Ábrahám, Kozocsa Tivadar, Nagy László, Komáromy Lajos, Málnai Mihály, Oherolly János, Sztankó Béla.

A tantervjavaslatot Nagy László előzetes tanulmánya tárgyává tévén, ő terjesztette elő azon megegyező avagy eltérő sajátosságokat, melyek a közokt. tanács bizottságának javaslatában vannak, összehasonlítva azt az egyesületünk közgyűlése által elfogadott javaslattal, illetőleg az ennek alapján készített memorandummal.

Ezen előterjesztést a következőkben van szerencsém a t. választmány becses tudomására hozni:

A közoktatási tanács albizottságának tanterv-munkálata — a jelentés szerint — általában ugyanazon alapelvek szerint készült, a melyek egyesületünk emlékiratában a tanterv reformjának alapelvei gyanánt megvannak jelölve. A tanítóképző-oktatást a tanács javaslata is a szakképzés szempontjából kívánja fejleszteni. Ezért emeli a IV. osztályban a gyakorlati tanítások óráinak számát 5-től 8-ra, s tetemesen emeli ugyanezen osztályban az elméleti pedagógiai órák számát is az által, hogy a szaktanárokat bízta meg szaktárgyak részletes módszerének tanításával. A tanács munkálata az egyesület javaslatai szerint a népiskolai és a tanítóképzői oktatás nemzeties irányára tekintettel, főleg a magyar nyelv és irodalom óráinak számát emeli, a történelemét szintén, s a világtörténelemnek külön tárgykényt való tanítását megszünteti; a földrajzi oktatást is kiterjeszti és Magyarország földrajzának külön évfolyamot szentel. Ugyancsak a szakszerű képzés követelményeit tartotta a tanács javaslata szem előtt, midőn az egyesület javaslatai értelmében emelte a gyakorlati és művészi oktatásra szolgáló tárgyak, a zene, rajz, szépírás óráinak számát s a természettudományok és a matematika tantervét is a gyakorlatiasság követelményei, a közgazdasági és mezőgazdasági s a technológiai szempontok szerint alakította át.

Nemcsak az alapelvek, hanem a részletek, a tantárgyak évfolyamonkénti felosztása és az egyes tárgyakra kiszabott óraszám is általában megegyezik az egyesületünk által készített óratervvvel. Vannak azonban különbségek is, a melyek a következők:

1. A hittani órák számát egygyel kevesbitették a IV. osztályban, s a hittani órák összege 8 helyett lett 7.
2. A neveléstani órák számát szintén lejjebb szállították 3-ról 2-re, vagyis az összeg 10 és fél helyett lett 9 és fél.
3. A magyar nyelvi és irodalmi órák számát a 4-dik osztályban emelték egygyel (2 helyett 3-at vettek fel), s így lett az összeg 15.
4. A történelmi tárgyak közé egy egészen új tárgyat vettek fel, ez a közgazdaságtan, melyre a IV. évfolyamban fél-évi kurzust szántak heti 1 órában, lett tehát a történelmi órák száma 8 helyett 8 és fél óra.
5. A mennyiségtani órák számát kevesbitették a II. osztályban egygyel, s így ezen tárgyra 13 helyett 12-öt vettek fel.
6. Legtöbb változtatás történt a földrajz-termesztudományi tárgyak órabeosztásán. A tanács az I. osztályban a földrajzhoz és természetudományokhoz bevezetésül fizikai és kémiai előis-

meretek nyújtását látja szükségesnek s ezen tárgyhoz kapcsolódnék folytatásként a fizikai földrajz tanítása. A II. osztályban egygyel emelték a földrajzi órák számát: 2-ről 3-ra, s a III. osztályban szintén egygyel: 1-ről 2-re. A természetrajz óráinak száma emelkedett az I. osztályban 2-ről 3-ra, vagyis egygyel; a II. osztályban szintén 2-ről 3-ra, vagyis egygyel; a természettani órák száma a III-dikban szintén egygyel: 2-ről 3-ra. Felvettek továbbá a IV. osztályban a gazdaságtan elméletének tanítására heti 2 órát, a mi a mi javaslatunkban nincs meg. Így a földrajz-termeszettudományi tárgyak óráinak száma a mi javaslatunkhoz képest 18-ból 24 lett, vagyis 6 órai tetemes emelkedést mutat.

7. A rajz és szépírás óráinak száma a IV. osztályban mutat egy félévben 1 órai emelkedést, az órák száma tehát 14-ről 14 $\frac{1}{2}$ -re emelkedett.

8. A gazdasági és kézügyesítő gyakorlatok óráinak számát a III. osztályban 4-ről 3-ra szállítottak le, s így lett a 14-ből 13.

9. A tornászati elméletének tanítására a IV. osztályban külön egy órai kurzust vettek fel egy féléven át, lett tehát a 8 órából 8 $\frac{1}{2}$.

Összegezés a mi emlékiratunk szerint:

I. o.	II. o.	III. o.	IV. o.
36	37	37	35 = 145.

A tanács albizottságának munkálata szerint:

37	37	38	38 = 150.
----	----	----	-----------

A többlet tehát 5 óra.

Ezen összehasonlítással kapcsolatban előadó a tapácsi javaslat eltérő pontjaihoz megjegyzéseket fűzött, sőt azokat illetőleg javaslatait is előadta.

A jelentés tudomásul szolgálván, a bizottság igen heható tárgyalás után a következőkben állapotodott meg:

1. A hittani óráknak egygyel lejobb szállítását a bizottság elfogadhatónak tartja.

2. A II. osztálybeli nevelés- és oktatástani órák számának 3-ról 2-re szállítását, tekintettel a IV. osztálybeli neveléstani órák számának emelésére szintén elfogadhatónak véli.

3. A IV. osztálybeli magyar nyelvi óráknak 2-ről 3-ra emelését a bizottság helyes módosításnak tartja.

Ezzel kapcsolatban nem tartja a bizottság elégségesnek a magyar nyelv tanításának módszerét a nem magyar ajkú iskolákban csak az általános módszertan kapcsán, illetve csak a III. osztályban tanítani, hanem szükségesnek látja, hogy ennek részletes módszerét a IV. osztályban ép úgy tárgyalják, mint a többi tantárgyakét. A bizottság kívánja, hogy az új tantervben erről gondoskodás történjék.

Ugyancsak itt vélte hangsúlyozni a bizottság azt is, hogy kívánatosnak tartaná a német nyelvnek, mint általánosan kötelező tárgynak a törlését; tekintve azonban, hogy ezen tárgy kötelező volta

törvény által van meghatározva, elfogadhatónak véli a tanácsi bizottság által e tárgyra felvett órák számát; esetleges törvény-revizio alkalmazásával azonban a német nyelvet csak azon képzőkben vélné kötelező tárgyként fölvehetőnek, a hol más hazai nyelv nem tanítatik.

A mi a más hazai nyelveket illeti, a bizottság úgy véli, hogy legcélszerűbb volna az erre szánt órákat olyan gyakorlati órákból elvonni, a melyek az illető képző helyi viszonyaiból kifolyólag kevésbé értékesíthetők (gazdasági gyakorlatok, rajz).

4. A mennyiségtani órák kevesbitését a bizottság helyes módosításnak tartja.

5. Célszerűnek és hasznosnak véli a közgazdaságtan fölvetését s ezáltal a történelmi órák félórai szaporúlatát.

6. A földrajzi és a természettudományok bevezetését képező fizikai és kémiai előismereteknek s az ehez kapcsolódó fizikai földrajznak az I. osztályba való áttételéhez a bizottság hozzájárulást javasol, de viszont a II. osztályban elégnék vélné a földrajzból a heti két órát; a természettudományi tárgyakra szánt egyéb óraemeléseket a bizottság elfogadhatónak véli.

Törleendőnek véli a bizottság a IV. osztálybeli rajzra és testgyakorlatra, illetőleg ezen tárgyak módszeres feldolgozására fölvetett $\frac{1}{2}$ órai többletet, a mennyiben ezt a módszeres feldolgozást a rendszeres tanítás keretén belül is keresztülvihetőnek tartja.

8. Végül óhajtja a bizottság, hogy a IV. évfolyam heti 2 órával szereplő gazdasági gyakorlatok (alkalomszerűleg tartott kirándulások, szemléltetések stb.) ne köttessenek bizonyos heti órákhoz; s így az e célra fölvetett 2 óra is töröltessék.

Ezek volnának a bizottság észrevételei az egyesületi tervezeten történt változtatások tárgyában. Szükségesnek véli azonban hangsúlyozni a bizottság, hogy a javasolt redukciók mellett is a heti órák számát oly nagyra véli, hogy méltán a legnagyobb fokú túlterheléstől lehet tartani.

Egészen jogosultnak véli a bizottság azon aggodalmát, hogy ez a felette nagy óraszám lehetetlenné teszi a növendékekre nézve az oktatás anyagának feldolgozását s nem fog időt engedni a növendékek önképzésének.

S a mely óraszám-emeléshez a bizottság hozzájárult, azt csakis a tanítói álláshoz kötött talán többé-kevésbé fölcsigázott követelmények kényszerítő hatása alatt tette.

Végül óhajtandónak tartja a bizottság, hogy e tanterv alapján az utasítások — a mint azt a tanácsi előterjesztés is kilátásba helyezte — mentül előbb készíttessenek el.

Valamint kívánatosnak véli, hogy ezen tantervjavaslatnak a testgyakorlásra, kézimunkákra, háztartásra es zenére vonatkozó részei a tanítók és a képzők igényeinek megfelelőleg is kidolgoztassanak, a többi részeit pedig — a hol arra szükség van — ugyanezen szempontból módosíttassanak.

A válaszmány a jelentést tudomásul veszi s az abban foglaltakhoz hozzájárul, többek felszólalása alapján azonban, a közoktatási tanács

elnökségéhez intézendő jelentésben kívánatosnak látja fölemlíteni azt, hogy részint a tulmagas óraszámokból folyó aggodalma, részint a tantárgyak helyes kapcsolatának keresztúlvitele, részint pedig a növendékeknek mindinkább számbavehető előképzettsége alapján a természettudományi tárgyakra szánt s a régi tantervvel szemben különben is jelentékeny emelkedést mutató órákból az alsó osztályokban 1—1 órát leszállíthatni vél, a mely esetben a tanácsi javaslatban kontemplált heti 3—3 természetrajzi óra helyett az I. és II. osztályban heti 2—2 óra volna fölveendő.

55. Az idő előhaladván, elnök a választmányi ülést azzal rekeszti be, hogy köszönetet mond *Zirzen* Janka igazgatónőnek, a miért az intézet helyiségeit úgy eddig, mint továbbra is szíves készséggel átengedte üléseink megtartására, egyszersmind melegen üdvözli őt e napon, mint az állami tanítónőképzők megalapításának 24-dik évfordulóján s örvend azon, hogy ő, mint az első tanítónőképző érdemes igazgatója, friss egészségben érte meg e napot; nemkülönben köszönetet mond a kiküldött albizottságok elnökeinek és tagjainak buzgó és tevékeny működésükért.

Budapest, 1893. november 17.

Péterfy Sándor,
elnök.

Sztankó Béla,
titkár, mint jegyző.

A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesületének alapszabályai.¹⁾

I. SZAKASZ.

Az egyesület czíme, székhelye, célja és pecsétje.

1. §. Az egyesület czíme: «A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete.»

2. §. Az egyesület székhelye: Budapest.

3. §. Az egyesület célja: a tanítóképzés s általában a népnevelés ügyét figyelemmel kísérni és fejleszteni, s a tanítóképző-intézeti tanárok, tanítók és tanítónők szellemi s anyagi érdekeit védeni s előmozdítani.

4. §. Az egyesület eszközei: Az egyesület ezen célja elérésére közgyűléseket tart, a melyeken a tagok a tanítóképzés és népnevelés felmerülő ügyeiről, tudományos és gyakorlati tétéleiről értekeznek, vitatkoznak, elvi megállapodásra jutnak; végre az egyesület saját érdekeinek előmozdítására és abból a célból, hogy a tagoknak alkalom adassék véleményüket bármikor nyilvánítani, közlöny kiadásáról, szerkesztéséről gondoskodik.

5. §. Az egyesület pecsétje: a magyar czímer a koronával és ezzel a felirattal: «A Tanítóképző-Intézeti Tanárok Országos Egyesülete. 1889. Budapest.»

¹⁾ Közzé tesszük az október 16-án tartott választmányi ülés határozatánál fogva. *Szerk.*

II. SZAKASZ.

Az egyesület tagjai, a tagok kötelességei és jogai.

6. §. Az egyesület tagjai ötfélék: tiszteletbeliek, alapítók, rendesek, rendkívüliek és pártolók.

7. §. Tiszteletbeli tagokul a választmány ajánlatára a közgyűlés oly férfiakat vagy nőket választ meg, akik a hazai tanügy terén kiváló érdemeket szereztek.

8. §. Alapító tagok azok, akik az egyesület alaptőkéjének gyarapítására legalább 100 (száz) frtot fizetnek be. Az alapító taggá beiktatást a választmány eszközli s erről az elnök a közgyűlésnek jelentést tesz.

9. §. Rendes tagokká lehetnek: a magyarországi összes tanító- és tanítónőképző, valamint a kisdedóvó- és tanárképzőintézetek alkalmazásban levő vagy nyugalmazott tanárai, tanítói s tanítónői továbbá a hazai kir. tanfelügyelők és tollnokok, 2. a hazai tanító-egyesületek és testületek, a melyek egyesületi tagsági jogaikat elnökük vagy igazgatójuk által gyakorolják.

10. §. Rendkívüli tagokká lehetnek: a hazai összes nevelő- és tanítóintézeteknél működő vagy nyugdíjat élvező tanárok, tanítók s tanítónők; a tanügy terén irodalmilag vagy egyébként érdemeket szerzett egyének: a tanári, tanítói, tanítónői pályára képesített jelöltek. A választmánynak jogában áll a rendkívüli tagok közül rendes tagokat szabadon választani.

11. §. Pártoló tagokká lehetnek: a hazai összes nevelő- és tanítóintézeteknél működő vagy nyugdíjat élvező tanárok, tanítók és tanítónők, a tanári, tanítói és tanítónői pályára képesített jelöltek, a tanintézetek tanítótestületei, ifjúsági s más egyesületek s általában a tanügy iránt érdeklődők.

12. §. A ki az egyesületbe felvétetni óhajt, a felvétel iránti szándékát a titkárság útján a választmánynak bejelenti írásbelileg. A föl-vétel ügyében a választmány szavazattöbbséggel dönt s a titkárság a föl- vagy föl nem vételről az illetőt értesíti. Visszautasítás esetén a jelentkezőnek jogában áll ügyét a közgyűlés elé tényszerűen. A föl-vett tagokat az elnök a közgyűlésnek bejelenti.

13. §. A rendkívüli és pártoló tagokat a választmány egy rendes tag ajánlatára választja meg.

14. §. Minden rendes és rendkívüli tagnak tagsági kötelezettsége a belépés idejétől számítva három évig tart. A ki az egyesületből ki akar lépni, köteles ebbeli szándékát a titkárság útján a választmánynak a harmadik év október 1-ig írásbelileg bejelenteni. A ki ezt nem teszi, úgy tekintetik, mint a ki kötelezettségét újabb 3 évre hallgatag elvállalja. A pártoló tagok tagsági kötelezettsége csak egy évre terjed ki.

15. §. A választmánynak jogában áll oly tagokat, kik akár a polgári életben vagy irodalmi téren nyilvános botrányt okoztak, akár másnemű működésükkel az egyesület célját, tekintélyét és érdekét

veszélyeztetették, az egyesületből kizárni. Kizáró határozat hozatala előtt a szavazat minden választmányi tagtól bekérendő; a szavazatok kétharmada dönt; a szavazás ilyen esetben mindég titkos. A kizárás ellen a közgyűléshez lehet felebbezni.

16. §. Minden tagnak kötelessége az egyesület céljait tehetsége szerint előmozdítani. Mind a rendes, mind a rendkívüli és pártoló tagok az egyesület pénztárába polgári évenként 4 (négy) frtot fizetnek, s ezen kötelezettségüknek tartoznak minden év október 15-ig eleget tenni. Október 15-én túl a tagdíjhátralékok az illetők költségére pósta útván hajtathatnak be. A választmánynak fentartatik a jog, hogy a tagdíjhátralékok megelőző felszólítás és intés után bíróság is behajthassa.

17. §. Minden rendes, alapító és tiszteletbeli tagnak jogában áll a közgyűlésen megjelenni, tanácskozni, indítványozni, szavazni, választani. Tisztségre és választmányi taggá csak rendes tag választható. A rendkívüli tagoknak szintén van tanácskozási és indítványozási joguk, de nem szavazhatnak és nem választhatók. A pártoló tagoknak azonban sem tanácskozási, sem indítványozási joguk nincsen.

III. SZAKASZ.

Az egyesület közlönye.

18. §. Az egyesület saját céljai elérésére, illetve előmozdítására közlönyt ad ki, a mely az egyesületi tagoknak külön díj nélkül jár. A közlöny szerkesztőségét a közgyűlés az egyesület rendes tagjai sorából 2 évi időtartamra választja.

IV. SZAKASZ.

Az egyesület ügykezelése.

19. §. Az egyesület ügyeit: a) a közgyűlés, b) a választmány, c) a tiszttakar viszik.

A) A közgyűlés. 20. §. Az egyesület legalább minden két évben egyszer közgyűlést tart. A közgyűlés helyét, idejét, tárgyait és napirendjét a választmány állapítja meg és hirdetteti ki legalább hat héttel előre. Sürgős esetekben a választmány rendkívüli közgyűlést hívhat egybe.

21. §. A közgyűlés tárgyai: a) A főtitkár jelentése a választmány két évi működéséről, a tanítóképzés és népnevelés terén felmerült nevezetesebb mozzanatokról. b) A számadások és a tagok nyilvántartási naplójának felülvizsgálása. c) A költségvetés megállapítása. d) A választmány által kítűzött tanügyi tételeknek, továbbá a tanítóképzés és népnevelés körébe vágó szabadon választott, de a választmányhoz legalább 2 hóval előre bejelentett értekezéseknek megvitatása. e) A közgyűlés előtt az elnökséghez írásban benyújtott indítványok tárgyalása. f) Az egyesület választmányának s tiszttakarának megválasztása. g) Tiszteletbeli tagok választása. h) Az alapszabályok esetleges módosítása. i) Felebbezési ügyekben határozathozatal.

22. §. A közgyűlés határozatra képes, ha azon legalább 30 rendes tag van jelen. A határozatok szótöbbséggel hozatnak, kivéve az alapszabályok módosításait, a melyekhez a jelenlevő tagoknak legalább kétharmadából álló többsége kívántatik. A választásoknál a szavazás mindig, — és tiz tag írásbeli kívánatára bármely ügyben titkos. Csak a jelenlevő tagok szavazhatnak.

B) A választmány. 23. §. A választmány teendői a következők: a) Az egyesületnek anyagi és szellemi ügyeit igazgatja. b) [Küldi és előkészíti a közgyűlés elé terjesztendő tetteket és azok előadásával egy-egy tagot megbíz. c) Időről-időre felolvasó- és vitaközüléseket tart, a melyeken az egyesület egyes tagjai a tanítóképzés és népnevelés körébe vágó szakkérdésekről értekeznek és az értekezés tárgyát a jelenlevő tagok megvitatják; a választmánynak ezen szakülései nyilvánosak és az egyesületnek minden tagja azokra hivatalos.

24. §. A választmányi tagok feladata a felmerülő ügyeket a választmányi gyűléseken megvitatni, az elnöktől vett megbízásokban eljárni és szükség esetén az elnök felszólítására a szerkesztői, titkári vagy pénztárnoki teendőket elvállalni.

25. §. A választmány 60 tagból áll, a kiknek egy-egy harmada kisorsolandó oly sorrendben két évenként, hogy az egész választmány hat év alatt újra választandó. A kisorsolt választmányi tagok újra választhatók. A választmány székhelye Budapest.

26. §. A választmány csak akkor hozhat határozatot, ha a jelenlevő tisztviselőkn kívül legalább három választmányi tag van jelen.

C) Az egyesület tisztviselői. 27. §. Az egyesület tisztviselői: az elnök, három alelnök, szerkesztő, főtitkár, titkár és pénztárnok.

28. §. Az elnök vezeti a gyűléseket és kiutalványozza a választmány által megállapított költségeket. Képviseli az egyesületet egyesek és hatóságok irányában, végre kötelessége az egyesület pénztárát évközben megvizsgáltatni. Akadályoztatása esetén mindenben az elnökök egyike helyettesíti.

29. §. A szerkesztő az egyesület közlönyét szerkeszti, és a lap irányért felelős a választmánynak. A szerkesztő évi tiszteletdíjban részesül, a melyet a választmány javaslatára a közgyűlés állapít meg.

30. §. A főtitkár kezeli az irodaügyet. Nyilvántartja a tagok számát, e végből igató- és anyakönyvet vezet; a választmány, illetőleg az elnök megbízásából viszi a levelezéseket; a rendes közgyűlésen jelentést tesz az egyesület működéséről. — A titkár segíti és helyettesíti a főtitkárt.

31. §. A pénztárnok beszedi a tagdíjakat, kifizeti az elnöktől aláírt utalványokat, a választmány által meghatározott időközönként az egyesület vagyonáról számot ad a választmánynak és gondoskodik, hogy az egyesület készpénze a választmány által gyümölcsözőleg elhelyeztessék és végre minden év végén átadja az elnöknek az évi részletes számadást; a közlöny expedálására felügyel.

V. SZAKASZ.

Az egyesület feloszlása.

32. §. Az egyesület feloszlása esetére a közgyűlés határozza el, hogy az egyesület vagyona mily célra fordíttassék. A feloszlás elhatározásához, hogy érvényes legyen, az összes tagok háromnegyedének jelenléte és általános szótöbbség szükséges.

VI. SZAKASZ.

Hivatalos záradék.

33. §. Az egyesület, ha az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja, a magyar kir. kormány által, a mennyiben működésének folytatása által az állam, vagy egyesületi tagok vagyoni érdeke veszélyeztetnék, haladéktalanul felfüggesztetik, s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszthatatik, vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására feloszlítás terhe alatt köteleztetik.

Kelt Budapesten, 1892. ápril 13-án.

Péterfy Sándor elnök.

Nagy László titkár.

27,747. szám.

•Jóváhagyatik. •

Budapest, 1893. július 17-én.

A miniszter helyett:

P. H.

Berzeviczy Albert
államtitkár.

VEGYESEK.

Személyi hírek. Szuppán Vilmos, a vallás- és közoktatási miniszteriumba beosztott tanítóképző-intézeti igazgató ezen állásától meg fog válni, a mennyiben a budapesti belvárosi felsőbb leányiskola igazgatójává fog kineveztetni Berecz Antal, a volt igazgató helyére, a kit a vallás- és közoktatási miniszteriumba hívtak be szolgálatra. Szuppánt mint a budai tanítóképző intézet tanárát, az 1886-iki országos kiállítás után hívták be a miniszteriumba szolgálatra ezen minőségében nagy buzgalomával, objektívitasával s jeles szakértelmével kiváló szolgálatokat tett a közoktatás, de különösen a népoktatás és tanítóképzés ügyének. Habár sajnálattal látjuk őt azon helyről távozni, a hol ő annyit tudott használni a tanítóképzés és a tanítóképző tanárok ügyének, mindazáltal örvendünk, hogy érdemeinek jutalmául a főváros egyik legkiválóbb tanintézetének vezetésével bízott meg. Bizton reméljük, hogy tevékenységéből ezután is fog juttatni a tanítóképzésnek, a mely ügynek eddig egyik legbuzgóbb munkása volt. — dr. Kovács Kálmánt, Budapest erzsébetvárosi káplánt dr. Walter Gyula helyére az esztergomi tanítóképző igazgatójává nevezte ki az esztergomi hercegprimás. Az új igazgató tanítónak fia s lelkes hive a népoktatásnak.

A Szováthy-ügyben oly cikkeket kaptunk, a melyek kedvezőtlen színbé állítják Szováthy Lajos működését. Ha azok az erős vádak, a melyekkel Sz. e cikkekből illetetik, bebizonyosodnának, úgy egészen indokoltnak volna tartható a kormány eljárása Sz.-val szemben. Bármennyire is valljuk az audiaturn et altera pars elvét, e cikkeket még sem közölhetjük; nem pedig azért, mert eleget véltünk tenni multkori cikkünkkel arra nézve, hogy a kormány figyelmét az ügyre felhívjuk s azt a szabályszerű fegyelmi eljárás útjára tereljük. Hiába áldoznánk fel lapunk szűk terét a Szováthy-ügyben beérkezett cikkek közlésére, a czélt, az ügy tisztázását, még sem érnök el; kérjük azonban újra a kormányt, hogy Szováthynek egész igazgatói működésére kiterjedő fegyelmi eljárást mielőbb indítsa meg. Ezt nemcsak a vitás felek érdekei, hanem a felzaklatott közvélemény megnyugtatója és a losonczy képző zavartalan működésének folytatása is teszük szükségessé.

Eötvös-ünnepek. Értesülésünk szerint több tanítóképző intézetben és tanító-egyesületben megülték már a népoktatási törvény szentesítésének 25 éves fordulóját s ez alkalommal báró Eötvös József, a népoktatási törvény megalkotója emlékének kegyelettel áldoztak. Eddiga következő ünnepről kaptunk részletes tudósítást:

A csurgói állami tanítóképzőintézet és a somogymegyei tanító-egyesület csurgói köre f. évi december 5-én, a tanítóképző-intézet nagytermében közös ünnepélyt tartott, a melynek sorrendje a következő volt:

1. Hymnusz. Férfikar. Bátor Lajos vezetése mellett előadja az ifjúság.
2. Megnyitó beszéd, Mátray Gyula által.
3. Eötvös és az 1868-iki XXXVIII. tv. cikk. Adorján Miklóstól.
4. Liszt királydala. Bátor Lajos vezetése mellett előadja az ifjúság.
5. Eötvös nevelési eszméi. Pethes Jánostól.
6. Eötvös búcsúja. Férfikarra írta Bátor Lajos. Bátor Lajos vezetése mellett előadja az ifjúság.
7. Eötvös mint író. Horváth Józseftől.
8. Szózat. Bátor Lajos vezetése mellett előadja az ifjúság.
9. Záróbeszéd. Bárány Gyula által.

XXVII. Kimutatás

a f. évi nov. 5-től december 4-ig befolyt tagsági díjakról.

1892. évre: Beér Ferencz, Schmid Bertalan, Jaskó Károly (4—4 frtot.)
 1893. II. félévre: Bárány Gyula, Braunhoffer József, Kun Alajos (2—2 frtot.), az «Egri közs. tanítótestület» (1 frtot.)
 1893. évre: Dr. Baló József, Bod Péter, Boér Gergely, Czöndör Sándor, Fazakas József, Fehér Sámuel, Irsa Béla, Józsa Pál, Jurassy Berta, Kutnyánszky Jenő, Kuliszeky Ernő, Nendtwichné Hoffmann Jolán, Radó Vilmos, Szarvas Gábor, Somogyi Géza, Dr. Steinberger Ferencz, Sztankó Béla, Dr. Szucsics Sándor, Tóth József, Uy Bálint (4—4 frtot.)
 1894. évre: Karkis István (4 frtot.)

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

H. J. Kassa. A kassai tanítóképző intézet, igenis, be van jelentve. A többiről nem kaptam értesítést; még nem tekintik véglegesnek az ügyet. A nyugdíjtörvényjavaslaton erősen dolgoznak a kultusz-miniszteriumban s remélhető, hogy pár hét alatt készen lesz. Azt a könyvet már ismertettük, azért inkább mást kérek.

20911

